

A woman in a yellow headscarf and white shirt is working in a garment factory, handling fabric. Other workers in blue headscarves are visible in the background.

FOKUS

FORUM FOR WOMEN AND
DEVELOPMENT

#3 / 2016

iFokus

**Poverty hits women in Chile
as Pinochet's privatised
pension system kicks in**

**Forbud ekskluderer kvinner
fra godt betalte jobber**

**”
Jobber for å overleve,
ikke for å leve.**

Editor's note

TEXT: ODA GILLEBERG,
EDITOR, IFOKUS
@O_GILLEBERG

In the middle of March, politicians and activists from all over the world will gather in New York for the 61st session of the Commission on the Status of Women (CSW). This year, "Women's Economic Empowerment in The Changing World of Work" is on the agenda.

The state of women's economic rights and opportunities are depressing. The list of gender discriminatory judicial laws and cultural norms that keep women at the bottom of the economic ladder seems endless. In some countries, married women need permission from their husbands to work outside of the home. In many countries, women do not have the same inheritance rights as men, and in all countries, women earn less than men do.

In this issue, we look specifically at the garment industry. Our cover photo takes us to Cambodia. The minimum wage for garment workers is one third of "living wage"; what they need to earn in order to pay for basic expenses.

We also visit the garment factories in Honduras, where one full day's wage is less than half the market value of one t-shirt. The workers are exploited, as labour

laws are not enforced. However, over the past years, more than 500 women have received training by the Center for Women's Rights (CDM) and have become "Defenders of women's working rights". Slowly, labour rights violations are declining, proving the importance and value of a strong and active civil society.

Closing the gap between women and men's economic possibilities is a necessity, not only for the benefit of women but also for the entire society. According to the UN, overcoming gender equality gaps is crucial for achieving the global development goals (SDGs). Luckily, we already have the tools. The UN report "Leave No One Behind" identifies seven main drivers for women's economic empowerment. If all governments address these recommendations, the world could change. To succeed we need to change attitudes, norms and gender role perceptions. Experience tells us it can take a while, but the CSW is one arena that could help push governments forward, not backwards.

Oda Gilleberg
Editor, iFokus

Innhold

- 4 Hvorfor utgjør kvinner en økonomisk underklasse?
- 7 Lillys dagbok
- 8 Juridiske forbud låser kvinner i lavt lønnede yrker
- 13 Globalisering av tekstilindustrien
- 23 Få tegn til forbedring i Kambodsja
- 24 *Kronikk:* Nøkkelen til likestilling er anstendig arbeid
- 26 *Expert:* Gender-based violence at Work
- 28 Kvinner med funksjonsnedsettelse arbeider ikke bare for penger, men respekt
- 30 Seven drivers for women's economic empowerment
- 32 *Kronikk:* Au pairer i Norge må sikres rettsvern
- 34 Bok- og filmtips
- 35 BACKTALK: The American Nightmare

CHILE: As people are increasingly aware that they likely face a life of poverty on reaching retirement age, women in Chile demand an end to the privatised pension system.

HONDURAS: Kvinnelige tekstilarbeidere utfordrer systemet – de organiserer seg og skolerer i arbeiderrettigheter. Det gir resultater.

KAMBODSJA: For tre år siden ble minstelønna doblet, men fortsatt tjener tekstilarbeidere 2000 kroner mindre enn anbefalt levedøgn i landet.

Det må satses på «resten av livet»!

GRO LINDSTAD,
DAGLIG LEDER, FOKUS
@GROLIND

Tema for årets møte i FN's Kvinnekommissjon er kvinners økonomiske utvikling i en arbeidsverden i endring. Temaet er helt på sin plass når vi nå er inne i det andre året med FN's nye bærekraftsmål, hvor kvinner og likestilling er tydeliggjort på en bred måte. Bærekraftsmål 8 dreier seg om anstendig arbeid og økonomisk vekst.

Juridiske og kulturelle utfordringer

Kvinner er overrepresentert i den uformelle økonomien, og i de dårligst betalte delene av den formelle økonomien. Kvinners manglende økonomiske rettigheter og økonomiske deltakelse betyr tapte muligheter og inntekter både for enkeltmennesker og samfunn.

I følge Verdensbanken er det formelle hindre for økonomisk likestilling i 155 land i verden. Dette er lover som begrenser kvinners muligheter til arbeid, eiendom og arv. Men formelle rettigheter sikrer ikke nødvendigvis reell likestilling. Det må også arbeides aktivt med implementering av lover, og med å endre holdninger og kulturelle oppfatninger som begrenser kvinners rettigheter.

For 20 år siden hadde 40 prosent av verdens kvinner lønnet arbeid i formelt arbeidsliv. I dag er tallet 48 prosent. Fremdeles tjener kvinner 23 prosent mindre enn menn i lønnet arbeid, og et kjønnsdelt arbeidsmarked definerer «kvinnejobber» og bidrar til å kanalisere kvinner til lavt betalte jobber.

Seksuell trakassering, vold og trusler om vold i arbeidslivet rammer særlig kvinner, men får altfor liten oppmerksomhet. Kvinners rett til fagorganisering må sikres og fagbevegelsen må fremme kvinners rettigheter og rettferdig lønn.

Likestilling i hjemmet

Kvinner utfører 75 prosent av det ubetalte omsorgs- og hjemmearbeidet i verden. Den store mengden ulønnet omsorgsarbeid er et hinder for at kvinner kan ta lønnet arbeid. I tillegg hindrer det kvinners mulighet for utdanning, deltakelse politisk og sosialt. Derfor er det også viktig å invol-

vere menn for at de skal ta en større andel av det ubetalte omsorgsarbeidet.

Mange kvinner må takke nei til jobb på grunn av manglende barnepass. Barnehageutbygging er et sentralt politisk grep for å sikre kvinner tilgang til arbeidsmarkedet og dermed tilrettelegge for en vei ut av fattigdom.

Kvinnens mulighet til jobb og lønnet arbeid vil for noen også være muligheten til å kunne flytte ut av voldelige relasjoner, det gir mulighet til å etablere seg og ta egne valg og det gir muligheter til å kunne ta ytterligere utdanning.

«DEN NORSKE REGJERINGEN MÅ BRUKE TYNGDEN SIN INN I INTERNASJONALE FORA TIL Å ARGUMENTERE HELHETLIG FOR AT UTDANNING SKAL VÆRE STARTEN PÅ RESTEN AV LIVET.»

«Resten av livet»

Norge har løftet satsningen på utdanning høyt, og da særlig muligheten for jenter til å få utdanning. I denne satsningen må det nå satses mye mer helhetlig på å se utdanning som en del av en helhetlig utviklingspolitikk, hvor målet må være at jentene etter endt utdanning skal kunne få mulighet til anstendig arbeid med like muligheter. Det er langt unna til vi er der, og den norske regjeringen må bruke tyngden sin inn i internasjonale fora til å argumentere helhetlig for at utdanning skal være starten på resten av livet. Så må det også satses økonomisk og holdningsmessig på «resten av livet»; på et likeverdig arbeidsliv med mulighet til fagorganisering. □

Gro Lindstad,
Daglig leder, FOKUS

Kvinner:

en økonomisk underklasse

Gateselgere kan ikke leve på luft: En kvinne i Santiago, Chile, selger ballonger under en demonstrasjon mot pensjons-systemet i 2016. Arbeidere i uformell sektor, inkludert mange kvinnelige gateselgere som henne, har ingen opptjent pensjon, og går en fattig framtid i møte. Foto: Giulia Dessi.

Åtte spørsmål og svar om kvinner, økonomi og arbeidsliv

Feilslåtte økonomiske systemer, godt hjulpet av juridiske forbud for kvinner, opprettholder en verden der kvinner utgjør en økonomisk underklasse.

1 Hvilke yrker har kvinner?

Globalt er det flere kvinner enn menn i helse- og utdanningssektorene, mens kvinner er underrepresentert i ingeniør-yrker, vitenskap og informatikk. Innenfor samfunnsfag, næringsliv og jus, mener Verdensbanken at kvinner og menn er ganske likt representert.

I hvilke yrker man finner flest kvinner og menn, varierer etter lands økonomi. I lavinntektsland, er jordbruket den viktigste kilden til arbeid for kvinner. I mellominntektsland er det varehandel som ansetter flest kvinner, mens en tredjedel av arbeidende kvinner i rike land jobber i omsorgs- og utdanningssektorene.

Kvinner er også overrepresentert i tekstilbransjen. Denne bransjen ser vi nærmere på senere i bladet.

2 Tjener kvinner og menn like mye?

På verdensbasis tjener kvinner 23 prosent mindre enn menn. Med samme utviklingsnivå som i dag, vil det ta mer enn 70 år å utjevne lønnsforskjellene, mener FNs arbeidslivsorganisasjon (ILO). ILO hevder at for å kunne minske lønns-gapet, må kjønns-ubalansen i arbeidslivet bli gjenstand for politiske reformer, først og fremst ved avvikling av lover som hindrer kvinners arbeidsmuligheter og økonomiske utvikling.

3 Jobber kvinner og menn like mye?

Ifølge ILO og Verdensbanken, deltar bare halvparten av verdens kvinner i arbeidsfør alder i arbeidslivet, mens rundt 77 prosent av mennene deltar. Kvinner henger motvillig etter; den globale arbeidsledigheten for kvinner er på 6,2 prosent, nesten ett prosentpoeng høyere enn for menn. Kvinner har også bare halvparten så stor sannsynlighet for å få seg fulltidsjobb, sammenlignet med menn.

Men likevel jobber kvinner mer enn menn! Gjennomsnittlig utfører kvinner 75 prosent av verdens ulønnede arbeid. Husarbeid, omsorg for barn og eldre og

henting av vann og ved utgjør meste-parten av det ulønnede arbeidet. Når man slår sammen lønnet og ulønnet arbeid, arbeider kvinner 50 minutter mer enn menn hver dag. Ubalansen mellom kjønnene oppstår tidlig. Ifølge Global Gender Gap Report 2016, bruker jenter 30 prosent mer av tiden sin på ulønnet arbeid sammenlignet med gutter.

4 Har kvinner og menn tilgang til de samme jobbene?

Nei. I over 100 land finnes det restriksjoner på hvilke type jobber kvinner skal kunne utføre, og når. Kvinner er spesielt ekskludert fra jobber som blir ansett som fysisk tunge, farlige eller «umoralske». Nesten 30 land nekter kvinner å jobbe om natten.

I Russland for eksempel, er det mer enn 450 jobber kvinner ikke kan få fordi staten vil «beskytte kvinners helse». Blant annet får de ikke kjøre tog eller lastebil, jobbe med bulldosere og andre store maskiner, eller være rørleggere som reparerer kloakk.

I Argentina kan ikke kvinner produsere eller selge alkohol. På Madagaskar får ikke kvinner produsere eller selge «umoralsk» litteratur og andre trykksaker.

Nesten alle landene i Midtøsten og Nord-Afrika har juridiske restriksjoner for hva kvinner ikke kan jobbe med. Noen restriksjoner finner man også i Europa, blant annet i Frankrike, hvor kvinner ikke får løfte tyngre enn 25 kilo, eller 45 kilo med trillebår.

Mange av jobbene som holdes utenfor rekkevidde for kvinner, er godt betalte jobber i for eksempel gruvedrift og produksjon. Ekskluderingen opprettholder et kjønnssegregert arbeidsmarked, og låser kvinner i lavtlønnede yrker. Dette er negativt også for selskapene, som blir forhindret fra å velge de mest kvalifiserte arbeiderne på grunn av et kunstig skille basert på kjønn.

TEKST: ODA GILLEBERG,
REDAKTØR, IFOKUS
@O_GILLEBERG

Kina er ett av 18 land i Verdensbankens rapport som ikke har lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. Faktisk er kjønnsdiskriminering forbudt i Kina. Det betyr likevel ikke at diskriminering ikke finner sted. Ifølge Catalys.org, tjener kvinner 35 prosent mindre enn menn for likt arbeid. Og i en undersøkelse i 2010, oppga 72 prosent av kvinnene at de hadde opplevd å ikke bli ansatt i en jobb grunnet kjønnsdiskriminering. Hele 75 prosent av disse trodde de hadde fått avslag på grunn av at de skulle gifte seg eller få barn. Ifølge Global Gender Gap Report 2016, deltar rundt 70 % av kvinner i arbeidsfor alder i arbeidslivet. Kina er rangert som nr. 99 (av 144 land) på den globale likestillingsindeksen. Foto: Wu Zhiyi / World Bank.

5 Hva annet holder kvinner utenfor arbeidslivet og i lavtlønnede yrker?

Verdensbankens store undersøkelse i 173 land viser at 155 land har minst én lov som forhindrer kvinner i å delta i arbeidslivet eller det økonomiske liv på linje med menn. For eksempel finnes det lover i mange land som forhindrer kvinner fra å skaffe seg id-kort, åpne bankkonto eller å arve og eie jord. I 18 land har ektemenn juridisk rett til å nekte konen sin å arbeide utenfor huset.

Velferdsordninger har også mye å si for kvinners yrkesdeltagelse. De fleste land har en eller annen form for barselpermisjon for mor - det er bare Papua Ny-Guinea, Surinam, Tonga og USA som ikke har lovfestet retten til betalt fødselspermisjon for mor -, men de færreste har juridiske permisjonsordninger for far. Disse ordningene påvirker kvinners valg og arbeidsmuligheter.

I tillegg mangler kvinner i nesten 50 land juridisk beskyttelse mot vold i nære relasjoner.

6 Hva har fraværet av juridisk beskyttelse mot vold med økonomi å gjøre?

Det anslås at så mange som 1 av 3, eller 1 milliard, kvinner vil bli utsatt for vold i løpet av livet. Det er ofte kvinnens mannlige partner som utøver volden. Vold forhindrer kvinner

fra å ta utdanning og delta i arbeidslivet. Kvinner som har blitt utsatt for seksuell vold og trakassering, har over to ganger større sannsynlighet for å få alkoholproblemer, og nesten tre ganger større sannsynlighet for å lide av depresjoner. Disse og andre konsekvenser av vold hemmer kvinners økonomiske muligheter. Når kvinnen er økonomisk avhengig av mannens inntekt, er det også mindre sannsynlig at hun forlater ham om han er voldelig.

Vold rammer kvinner i alle aldre og fra alle sosiale lag, men ifølge Verdensbanken virker økonomisk selvstendighet beskyttende mot vold. Jo bedre den personlige økonomien er, jo mindre vold utsettes kvinner for. Kvinner som lever i økonomisk sterke husholdninger, har 45 prosent mindre sjanse for å bli utsatt for vold, sammenlignet med kvinner i fattige husholdninger.

Verdensbanken anslår at vold mot kvinner koster 3,7 prosent av et lands bruttonasjonalprodukt på grunn av tapt produktivitet. Dette utgjør mer enn det dobbelte av det de fleste land bruker på utdanning.

7 Hvordan oppstår forskjellene mellom kvinner og menns økonomiske muligheter?

Feilslåtte og misforståtte økonomiske systemer skaper ulikhet og urettferdig fordeling, mener Oxfam

International. I den nye rapporten «An Economy for the 99%», retter organisasjonen sterk kritikk mot det de kaller «crony capitalism». «Kameratkapitalismen» kommer bare de rike til gode - eierne av de store internasjonale selskapene - på bekostning av fattigdomsbekjempelse og vårt felles beste.

Økonomiene er bygget på en rekke feilantagelser og misforståelser, hevder rapporten. Den største er neoliberalismen; troen på at økt rikdom på toppen vil «dryppe ned» på de som har mindre. Det er totalt feilslått, skriver Oxfam, og hevder at også Det internasjonale pengefondet har identifisert neoliberalismen som hovedårsaken til økende ulikhet i verden.

Når åtte menn sitter på like mye rikdom som den fattigste halvparten av verdens befolkning, er det på tide å skape et nytt og mer humant økonomisk system, skriver Oxfam. Sentralt for en ny økonomisk struktur, er blant annet kvinners rettigheter.

8 Hva må gjøres for å forandre situasjonen?

Likestillingen er selve hjertet i det nye økonomiske systemet som Oxfam profiterer. For å skape et mer rettferdig system, er det avgjørende at kvinner og menn får like økonomiske muligheter. Hindringer for kvinners økonomiske utvikling, blant annet manglende tilgang til utdanning og helsetjenester, må opphøre. Det må bli slutt på at sosiale normer legger begrensede føringer for kvinners roller i samfunnet, og ubetalt og uanstendig arbeid må bli anerkjent og belønnet.

For å oppnå bærekraftsmålene må det dessuten skapes flere og bedre jobber for kvinner, ifølge ILO.

LILLYS DAGBOK

Kjære dagbok!

Det har vært en vanskelig tid i det siste. Stor arbeidsledighet her i landet har gjort at flere i familien min har mistet jobbene sine. Etter masse diskusjoner og fortvilelse, måtte jeg igjen slutte på skolen og finne meg arbeid for å være med å forsørge familien min. Men brødrene mine får fortsette på skolen. Det synes jeg er urettferdig.

Det eneste arbeidet jeg klarte å finne er på en rosegård og her tjener jeg i hvert fall litt for å bidra til at familien overlever. Men det er veldig lave lønninger her. Arbeidsgiveren vår sier at han ikke kan øke lønnen, fordi det er så stort prispress på rosene. Men jeg tror ikke han har kuttet så mye på sin egen lønn...

Det er heller ikke noe trivelig her. Hele gården er inngjerdet med elektriske gjerder og jeg føler meg innelåst, nesten som en slave. I tillegg er arbeidsdagene lange, som regel 12 timer, og vi får nesten ikke pause.

Vi får ikke bruke noen beskyttelsesklær, verken støvler, hansker eller hatter. Jeg har heller ikke penger nok til å kjøpe dette selv. Rosene blir stadig sprøytet og uten denne beskyttelsen så kan vi lett bli syke. Jeg har faktisk lest om nettopp dette. Noen av arbeiderne på rosegårdene sier de har fått alvorlige problemer med å puste, og mange har fått utslett, også jeg. Jeg har lest at sprøytemidlene kan forårsake spontanaborter og bindehinnekatarr.

Noe annet som er veldig bekymringsfullt er at elver og innsjøer rundt oss forurenses av kjemikalier og jorda blir jo også veldig svekket av all roseproduksjonen.

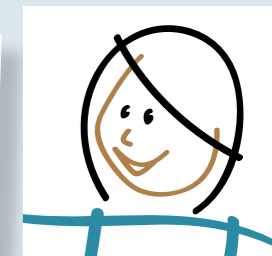
Så nå lurer jeg på hva jeg egentlig skal gjøre. De fleste arbeiderne her er kvinner og Ingen av arbeiderne er organisert, så vi får ikke hjelp til å endre forholdene. De fleste arbeiderne her er mer opptatt av å få penger til mat enn å gjøre noe med forholdene og hvis noen har organisert seg så har det ført til oppsigelse. Men jeg skulle så gjerne ha gjort noe?

Her om dagen hørte jeg en av de andre kvinnelige arbeiderne fortelle om rosegårder hun hadde hørt om hvor forholdene var helt annerledes. De var noe som heter Fairtrade-sertifiserte. Hun fortalte at det betyr at de ansatte har krav på faste ansettelse, riktig lønn til faste tider, rett til å fagorganisere seg og bruke beskyttelsesutstyr. Der får heller ikke gravide jobbe med sprøytemidler. De strenge miljøkravene som inngår i Fairtrade-standardene begrenser også bruken av sprøytemidler og krever rensing av utslippsvannet, fortalte hun.

Min plan nå er å gå til sjefen og be han sørge for at gården blir Fairtrade-sertifisert. Hvis han ikke er villig til det, så skal jeg prøve å få meg jobb på en gård som er det. Egentlig ble jeg litt optimistisk igjen når jeg hørte om dette og at det faktisk går an å gjøre noe med forholdene.

Så kjære dagbok, når noen kjøper en rosebukett så håper jeg de sjekker Fairtrademerket og tenker på forholdene til arbeidere som står bak dyrkingen av disse, og forskjellen dette lille merket gjør for arbeidsforholdene og livet deres

Lilly

TEKST: LILLY

I 2014 ble dere kjent med en fiktiv jente som heter Lilly. Hun skriver dagbok. Gjennom dagboknotatene sine gir hun oss et innblikk i hvordan det er å være jente i vår verden. Vår Lilly er funnet opp, men vi vet at det er mange som ligner på henne der ute, og vi håper at verdens Lilly-er spiller hovedrollene i fortellingene om vår fremtidige verden. De første dagbøkene til Lilly var i Kvinner Sammen nr. 3-4/2014.

Denne jenta i Afghanistan vokser opp til et urettferdig liv i et land hvor jenter og kvinner ikke får gjøre som de vil. Kanskje får hun ikke engang lov til å spille fotball. I rapporten *Women, Business and the Law 2016*, rangeres Afghanistan som nummer fire på lista over de landene i verden med flest lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. Bare Saudi-Arabia, Jordan og Iran er verre.
Foto: US Embassy Kabul Afghanistan.

Lovfestet u-likestilling

Over 150 land i verden har lover som hindrer kvinner i å kunne bli økonomisk uavhengige.

I en artikkel i avisen Gulf News i januar 2017, ble det hevdet at kvinner i Saudi-Arabia som er i lønnet arbeid, skiller seg mye oftere enn andre kvinner. I fjor ble 72 895 par, hvor kvinnen var i arbeid, skilt, mens av par der kvinnen var hjemmeverende ble bare 14 856 skilt, hevdes det i artikkelen. En konsulent som uttaler seg om saken til dagsavisen Al Riyadh, sier at situasjonen må ses på som alvorlig. Menn er naive når de lar ektefellene sine ta lønnet arbeid, sier han. Kvinner i arbeid får

nemlig mindre tid til å gjøre husarbeid. Konsulenten mener videre at kvinner ikke må forsømme sine forpliktelser overfor familien sin, og at de må balansere arbeid og familie.

Saudiarabiske kvinner har tatt til motmæle. «#Arbeid er ikke grunn til skilsmisse», twitterer de. Mange twitterer også om at skilsmisene skyldes menns sterke behov for kontroll. En twitterbruker sier at menn ikke liker at ektefellene deres blir økonomisk uavhengige og tjener egne penger.

Saken i Gulf News viser at også

kvinner i et land som Saudi-Arabia, som vi så ofte trekker frem som eksempel på land uten likestilling, skaper endringer og ser viktigheten av økonomiske rettigheter og muligheter. Saken er også nok et eksempel på hvordan sosiale medier har blitt et middel i kampen for likestilling og sosiale endringer.

Lover hindrer likestilling

Ved lokalvalget i Saudi-Arabia i 2015, fikk kvinner lov til å stemme for første gang. Stemmerett har vært viktig

for kvinner i land over hele verden. At også kvinner får delta politisk, har løftet frem behov for lovgivning omkring likestilling.

Vi skal ikke mange år tilbake i tid for å finne oppheving av ulike forbud mot kvinners livsutfoldelse. I Indonesia fikk gifte kvinner rett til å åpne egen bankkonto i 1974. Først i 1978 fikk gifte kvinner i Spania rett til å jobbe utenfor hjemmet uten ektefelles samtykke. Det samme forbudet ble opphevet i 1984 i Sveits og i 1991 i Paraguay.

Til tross for disse opphevelsene av dumme forbud, er det langt igjen for kvinner og menn er likestilt når det gjelder rett til arbeid og økonomisk uavhengighet. Atten land i verden har fremdeles lovgivning der kvinner må ha ektefelles tillatelse for å jobbe, og i 17 land må gifte kvinner ha tillatelse fra ektefelle for å reise utenfor eget hjem.

I Verdensbankens rapport *Women, Business and the Law* fra 2016, undersøkes 173 lands lovgivning som hindrer likestilling. Undersøkelsen viser at 90 prosent av landene har minst én lov eller bestemmelse som diskriminerer kvinners mulighet til arbeid og økonomisk deltagelse.

Rapporten finner også at:

- I de 173 landene finnes totalt 943 hindringer.
- I 100 land utsettes kvinner for arbeidsrelatert diskriminering.
- 46 land har ingen form for lovgivning som beskytter kvinner mot ulike typer vold.
- I 18 land kan menn med loven i hånd hindre ektefellene sine fra å jobbe.
- Hindringene innebærer for eksempel kvinners manglende rett til identitetspapirer/pass, til å åpne egen bankkonto, til å starte egen forretningsvirksomhet uten signatur fra mannlig familie-medlem, manglende eiendomsrett, manglende arverettigheter og utelukkelse fra ulike typer yrker.

Fremskritt

Samtidig har 65 land siden 2014

«SAUDI-ARABISKE KVINNER HAR TATT TIL MOTMÆLE. 'ARBEID ER IKKE GRUNN TIL SKILSMISSE', TWITRER DE.»

gjennomført 94 ulike lovreformer som bidrar til å gi kvinner lik tilgang til arbeid og økonomiske rettigheter, så vi beveger oss sakte fremover. Blant annet har 26 land gjort endringer som gir kvinner mulighet til arbeid, 23 land har vedtatt lover som beskytter kvinner mot vold, og 4 land har likestilt eiendomsretten.

Like muligheter til arbeid og egen inntekt gir kvinner mulighet til å ta egne valg ut fra hva som er best for både dem selv og familiene deres. Det gir mulighet til å styre egen økonomi, til å kunne flytte og unnsnippe voldelige relasjoner, til å kunne ha likeverdige forhold.

Det må investeres i likestilling

Women, Business and the Law sier også at endring av lover ikke er nok. Det må i tillegg finnes en aktiv vilje til implementering og gjennomføring av endringene, og ikke minst budsjettmidler som gjør endringer mulig.

Der hvor det finnes forskjeller som hindrer kvinners mulighet til inntekt og arbeid, kan foreldre for eksempel bestemme at det ikke gir mening i å satse på at jenter i familien skal få fortsette på skole utover grunnutdanning fordi de uansett ikke vil få mulighet til jobb og inntekt.

Hvis familien har begrensede økonomiske ressurser og muligheter til å gi barn utdanning, prioriteres gutter.

FNs bærekraftsmål er gjennomsyret av mulighet for likestilling, slutt på fattigdom, slutt på ulikhet og retten til rettferdig arbeid og økonomisk vekst. Slik situasjonen er i dag har alle verdens land en jobb å gjøre for å skape likhet mellom kvinner og menn på alt fra tilgang til utdanning, mulighet for lønnet arbeid, lik lønn for likt arbeid, sosiale rettigheter og pensjon og mulighet til ordninger for barnepass.

U-likestilling er dyrt

Ifølge FNs Utviklingsfond (UNDP) sin årlige *Africa Human Development Report* fra 2016, innehar afrikanske kvinner 66 prosent av jobbene som ikke er jordbruksrelatert, og tjener 30 prosent mindre enn menn.

Kun mellom 7 og 30 prosent av alle private næringslivsaktører har en kvinnelig leder.

Rapporten konkluderer med at kjønnsforskjellene koster Afrika sør for Sahara 95 milliarder amerikanske dollar hvert år. Med andre ord har både Afrika og resten av verden alt å vinne på at kvinner og menn får like muligheter og rettigheter til å arbeide og delta i det økonomiske liv. □

«KJØNNSFORSKJELLENE KOSTER AFRIKA SØR FOR SAHARA 95 MILLIARDER AMERIKANSKE DOLLAR HVERT ÅR.»

TEKST: GRO LINDSTAD,
DAGLIG LEDER, FOKUS
GROLIND

Chilean women demand an end to the country's privatised pension system.

Contesting Pinochet's Legacy

TEXT AND PHOTO:
GIULIA DESSI,
FRILANCE JOURNALIST
@G_ZAZIE

Standing on the back of a slow moving pick-up plastered with posters, Brisa Gálvez grasped a microphone and addressed a rain-soaked crowd of protesters. As she passed the neoclassical facade of Chile's presidential palace, she led a chorus of voices shouting "se va a caer!" (it's going to fall), prophesising the coming demise of the country's privatised pension system.

On this rainy spring day in October 2016, tens of thousands marched in Santiago de Chile to demand an end to the AFPs (Administrators of Pension Funds), a market-linked model that has left the majority of pensioners in Chile facing abject poverty. The nationwide march was the third since July, constituting the biggest social movement in Chile since the return to democracy in 1990.

of thousands. She explained how the current pension system is leaving many under the poverty line and how it is bound to hit women particularly hard.

"What's happening here is awful. Everything is privatised and pensions are not sufficient to cover the expenses."

A Neoliberal Experiment

Introduced in 1981 by the social security minister, José Piñera, the current system was one of the neoliberal experiments of Gen. Augusto Pinochet's military dictatorship, a 17-year period that overturned the economic structure of the country and left 3,000 leftists "disappeared".

The full effects of the AFPs, however, are becoming evident now. In Brisa's words, "people are only just now realising that their pensions are miserable, that those in charge of the

portfolio invested in variable income securities." There is some degree of regulation on the investment of "customer" deposits; however, citizens' savings are still vulnerable to fluctuations in the global marketplace.

A System for the Privileged

"Welfare in Chile was dismantled 35 years ago, in midst of the dictatorship," explains Luis Mesina, leader of No+AFP, the largest organisation behind the protests.

"The previous social security fund was very good and with great coverage, including pensions and health. This was replaced by the new system of individual capitalisation, a private system managed by joint-stock companies – a unique system on a global scale denying retired workers from receiving a decent and honourable income."

Having an individual account, where what you receive depends on what you pay, means that those who have a well-paid regular job and are able to pay contributions without interruption, might receive an adequate pension.

However, in a country with a large informal economy, a high level of precarious labour, and a patriarchal social structure where women are primarily seen as the carer of the house, this system leaves many destitute, and particularly women.

The individual accumulation of contributions is discriminatory in itself. "Women don't work as much as men," says María Luz Navarrete, spokesperson of No+AFP in Santiago Centro. "There aren't enough nurseries, and society won't help, nor your family, or even your own partner. If

AFPs are making profits out of our money and leaving us with nothing."

The pension system is based on a compulsory contribution that workers pay monthly to individual savings accounts managed by private pensions providers ("AFP"), chosen by the employee. As the OECD's review of Chile's pension system explains, "fund members can choose between five different portfolios differentiated by the proportion of their

women work, they face discrimination and rarely have a career."

Below Minimum Wage

The Chilean Pension Supervisor revealed in 2016 that an average pensioner receives 207,382 pesos (314 USD) a month within the AFP scheme. This is below the national minimum wage, and a paltry figure in a country where the cost of life is comparable with many developed countries. For women, however, the situation is far worse. More than 94 percent of retirees receive less than 156,000 Chilean pesos (236 USD).

During the 1980s, Piñera promised a pension replacement rate equalling 70 percent of the salary to convince workers to switch to the new pension scheme. Today, this rate is 30 percent for men and 22 percent for women, according to No+AFP.

Basic Pension Guaranteed

In 2008, the Socialist government of Michelle Bachelet tried to soothe a dramatic situation by replacing the previous poverty prevention programmes with the New Solidarity Pillar (pilar solidario). This programme guarantees the least affluent 60 percent of the population a basic pension of 102,897 pesos (156 USD), regardless of their past contributions. In other words, as opposed to reforming the system as a whole, the state chose to bolster a scheme that consistently fails the most precarious

sectors of Chilean society.

Revealingly, the public cost of the new scheme is lower than government spending on the pensions of the armed forces, who remain under the pre-existing fund, partially funded by the state.

This situation has further stoked anger among the Chilean populace, including advocates of the AFPs. "The state spends more on the pensions of the 180,000 people in the armed forces than on 1.3 million ordinary citizens. It's clear that we have a problem here," says Fernando Larraín, CEO of Asociación de AFP, an organisation representing the AFPs.

Strengthen It!

According to Fernando Larraín, the AFP system is the best possible deal for Chile, but needs to be strengthened. Only a tributary reform (in which the state spends more, men and women work equal hours, have higher salaries, employers match workers' contributions to 20 percent, and the retirement age is raised) would ensure fair pensions for all, including women.

On average, women pay contributions for only 15 of a possible 35 years. "This is not sustainable," comments Fernando Larraín. "But the fact that women do domestic work and that this work is not officially recognised, is a much deeper problem than just the AFPs."

Scrap It!

Fundación SOL, a Chilean non-profit research organisation specialising in labour, advocates a complete scrapping of the AFP system.

In response to those who say that the AFPs should not be blamed for what is a "cultural problem," a researcher for the foundation, Carla Brega, replies: "of course it is cultural problem that women have to do double work, in the house and outside, and that they are discriminated in the workplace. However, the Chilean labour system is not adapted around this at all. On the contrary, it maintains women in a disadvantaged position. This system is a structural reproduction of gender inequality."

A recent study by Fundación SOL shows that only 48.3 percent of women of working age are actually part of the labour force. "The main reason for inactivity," states the report, "is the commitment to the household chores: part of what is called 'reproductive work', work without prestige and without pay."

Half of women workers receive less than 220,000 Chilean pesos (320 USD) a month. Low incomes are a common reality in Chile, but they disproportionately affect women, who, even in comparable positions, receive 21.4 percent less than their male counterparts. The small public sector has made strides towards gender equality, with equal pay initiatives and accessible nurseries, however,

1 The negative impact of the Pinochet-era pension system will be felt by the next generations.

2 People are increasingly aware that they likely face a life of poverty on reaching retirement age. Protesters want to see the current pension system completely dismantled. The attempts of reform by president Bachelet have not been well-received.

«THE 'PHYSICAL FORCE' OF THE DICTATORSHIP MIGHT BE GONE, BUT WE ARE STILL IN THE DICTATORSHIP BECAUSE THE SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURE HAS NOT CHANGED.»

Brisa Gálvez is one of few women leading a trade union in Chile. She is the president of FENATS, the organisation protecting the rights of the workers of Barros Luco, the public hospital in Santiago. She is also one of the organisers of the "Campaign of women workers against the AFPs". The day after the march, Brisa sat opposite me, drinking a black sugary coffee, full of the same energy she showed when addressing a crowd

Brisa Gálvez

Fernando Larraín

1 Many women in Chile interrupt their work because of domestic duties, which are seen as women-only affairs. This has a very negative impact on the pension they receive.

workers in the private sector have made no such gains.

“Childcare in this country is just a woman’s affair, and this has big repercussions when you retire,” says Brisa Gálvez. “Women stop working to take care of their children, and therefore stop paying contributions into the scheme. As a consequence, women’s pensions end up being much lower than men’s.”

For Brisa, it all comes down to the unpaid and undervalued domestic work – but things have changed. “Women are more independent now. Before, women just had to comply with their role as a housewife.” Brisa’s mother was a housewife for her whole life, financially dependent on her husband. “That’s why she had to put up with many things to which I, with a qualification as a paramedic technician, can say ‘no, no more’ and I go ahead with my life together with my children.”

Ultimately, however, those who are able to work still have to cope with the cumulative burdens of hou-

sework and workplace discrimination, and still receive small pensions.

Still a Dictatorship

For many, including Fundación SOL, only a new system, Reparto Tripartito Solidario, based on solidarity across generations, genders and income groups — where the state, employers and employees contribute — will guarantee gender equality (at least in retirement age).

The proposal, drafted by No+AFP, has a specific provision that acknowledges the complex obstacles women face. The proposal is even more significant when considering the politico-economic trajectory of Chile throughout its transition to democracy. The opposition to the AFPs marks one of the first moments when a broad swathe of Chilean society oppose to the neoliberal economic model of the dictatorship.

María Luz Navarrete, spokesperson for No+AFP, emphasises that this is not a recent fight. “The ‘physical force’ might be gone, but we are still in the dictatorship because the social and economic structure has not changed. This is a fight against the dictatorship – against the structure of the dictatorship.”

In fact, No+ (no more), the main slogan of the movement, is the same phrase that was painted on walls and chanted collectively before the 1988 plebiscite, which saw Pinochet ousted from power. In other words, the

campaign emphasizes a continuity of structural violence, thus countering dominant discourses of societal healing and reconciliation.

A New System is Necessary

“This fight is an awakening of the people in regards to many things,” explains Brisa. “Chile is a very submissive country, very fearful of what might happen. We suffered a brutal dictatorship and because of everything horrible that happened during those years, people are still very fearful of reacting to anything imposed by the state. People complain over and over, but we have never before seen such a powerful social movement as the one happening now against the AFPs.”

When asked if it’s possible to introduce a new system, María Luz Navarrete replies: “It’s necessary. It’s not about being possible. It’s indispensable. Indispensable to achieve a human right. You cannot leave women in this condition of inequality.”

Considering the obstinate pro-AFP stance of President Bachelet, it is unlikely the system will fall in the near future, as was declared by Brisa during the march in October. Nevertheless, the movement questions the dominant attitudes towards privatisation and the roots of inequality in contemporary Chile. □

«IF WOMEN WORK, THEY FACE DISCRIMINATION AND RARELY HAVE A CAREER.»

GLOBALISERING AV TEKSTILINDUSTRIEN

ET KAPPLØP
MOT
BUNNEN

Enhver som har besøkt Phnom Penh de siste 15 årene legger merke til de enorme hangarene som ligger tett-i-tett så langt øyet kan se i utkanten av byen. Ved stengetid strømmer ti-, kanskje hundretusener, av kvinner ut av fabrikkene.

TEKST: GUNHILD ØRSTAVIK,
RÅDGIVER I FOKUS

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at prisene på klær og sko var de samme i 2010 som i 1980. Ikke i realverdi, men i kroner. En bukse som kostet 250 kroner i 1980, kostet fortsatt 250 kroner 30 år senere. Det til tross for at gjennomsnittslønna i samme periode omtrent ble femdoblet.

En av forklaringene på at prisen på klær har stått stille, er utviklingen av de mektige multinasjonale klesmerkene. Disse kontrollerer hele kjeden, fra produksjon til salg, uten noen fordyrende mellomledd. Som globale aktører med markedsføring og salg over store deler av verden, har de stor innflytelse på etterspørsel og kan operere med enorme volum.

Den andre forklaringen er den økonomiske globaliseringen med frihandelsavtaler og ellers få handelshindringer i form av tollbarrierer og

kvoter. Disse to forklaringene henger nøye sammen.

Så finnes det en forklaring til. Ta en titt i klesskapet ditt og se hvor klærne dine er laget. Du vil raskt finne ut at de stort sett er produsert i fattige land hvor det generelle lønnsnivået er lavt, og hvor likestillingen er kommet kort. Det antas at minst 75 prosent av arbeidsstyrken hos underleverandørene i tekstilindustrien, er kvinner. Det at den globale tekstilindustrien domineres av underbetalt kvinnelig arbeidskraft er derfor en tredje årsak til at klærne er billige. Prisen for våre billige klær betales altså av kvinner som utsettes for en systematisk og strukturell diskriminering på arbeidsplassen og i samfunnet.

Gucci og Versace er ikke bedre
Når det er sagt, betyr det ikke at alle

klær som er billige å produsere også er billige å kjøpe. Flere rapporter har tilbakevist at dyre merkevarer holder en høyere standard enn billigere merker i produksjonen. En undersøkelse foretatt av Clean Clothes Campaign i 2014, slo fast at forholdene på fabrikkene som produserer for luksusmerkene Gucci og Versace i India, var blant de absolutte verste når det gjaldt lønn og seksuell trakassering. Det viser at en høy pris på sluttproduktet ikke er noen garanti for at produksjonsforholdene er bedre.

Produksjonen følger billig arbeidskraft

Utviklingen av klesindustrien i verden er illustrerende for globaliseringen. Det er en industri som krever mye arbeidskraft i forhold til mye annen industri. Innsatsfaktorene er relativt enkle og billige, og hele pro-

duksjonen kan raskt flyttes dersom produksjonskostnadene stiger. For selskapene er det lønnsomt å flytte produksjonen av klær til de landene der lønnsnivået til enhver tid er lavest.

ILO anslø at i 2014 var mellom 60 og 75 millioner mennesker i verden sysselsatt i produksjonen av tekstil, klær og skotøy. Til sammenligning var det i år 2000 bare 20 millioner i samme bransje.

I den samme perioden eksploderte Kambodsjas tekstilindustri som følge av billig arbeidskraft og svak regulering. Etter 2011 har utviklingen stagnert, selv om industrien fortsatt står for om lag 75 prosent av Kambodsjas eksportinntekter, ifølge det internasjonale pengefondet IMF. Vi ser nå at tekstilindustrien i Myanmar gjennomgår en lignende utvikling som i Kambodsja for 15 år siden.

En varslet katastrofe

Våren 2013 kollapset den 8 etasjer høye bygningen Rana Plaza i Bangladesh. Bygningen huset en tekstilfabrikk som produserte for en rekke europeiske og amerikanske

Kollapsen av Rana Plaza

i 2013 var en varslet katastrofe, men produksjonen ble opprettholdt til tross for advarslene. Over 1100 mennesker døde.

Foto: rijans / Flickr CC.

sprekker i veggene og arbeiderne ble evakuert. Fabrikken var under sterkt tidspress om leveranser og arbeiderne ble beordret tilbake til produksjonshallen med trusselen om at de ellers ville miste jobben.

Rana Plaza fikk stor internasjonal oppmerksomhet og forholdene ble i en periode gjenstand for politisk og etisk debatt. Det førte til at deler av motebransjen og vanlige forbrukere begynte å stille kjedene kritiske spørsmål om lønn og arbeidsforhold der varene ble laget. Men som så ofte

Vi må betale mer

Det internasjonale kravet om at de ulike kjedene skal sørge for at arbeiderne i sine leverandørkjeder mottar «levelønn», skjøt også fart. Levelønn skal sikre at arbeideren og hennes familie kan leve et verdig liv. Den er blant annet beregnet til å dekke et voksent menneskes behov for 3000 kalorier per dag.

Initiativ for etisk handel advarer mot å tro at innføring av levelønn er nok. I en kronikk på organisasjonens nettside 16. mars 2015, skriver tidligere leder Per Bondevik at hovedproblemet er at fagforeninger er ikke-eksisterende i store deler av tekstilindustrien og at arbeidsmiljølover og HMS-standarder er fraværende. Han viser til at retten til fagorganisering er noe av det viktigste på veien mot anstendige arbeidsforhold, og at: «sosial dialog er nøkkelen og kollektive avtaler er selve gullstandarden for å få til varige og gode endringer».

Så lenge tekstilarbeidere ikke får organisere seg, og lovverket ikke beskytter ansattes arbeidsmiljø og rettigheter, vil kvinner i tekstilindustrien fortsatt bli diskriminert. Skal dette bildet endres må retten til fagorganisering beskyttes, og vi som forbrukere må akseptere å betale noe mer for klærne våre. ■

«PRISEN FOR VÅRE BILLIGE KLÆR BETALES ALTSÅ AV KVINNER SOM UTSETTES FOR EN SYSTEMATISK OG STRUKTURELL DISKRIMINERING PÅ ARBEIDSPLASSEN OG I SAMFUNNET.»

merker. Den var ikke konstruert for å bære tunge maskiner, tonnevis av tekstiler og tusenvis av mennesker. 1138 mennesker omkom umiddelbart i det bygningen raste sammen. Over 2 500 mennesker ble skadet, mange alvorlig.

Kollapsen ved Rana Plaza er den verste ulykken tekstilindustrien har sett så langt. Det var en varslet katastrofe. Dagen før ble det observert

ellers dattet oppmerksomheten av etter en tid og dermed også presset på bransjen. Men katastrofen førte til enkelte viktige forbedringer for arbeiderne i tekstilindustrien i Bangladesh. Det er blant annet blitt forbudt å låse arbeiderne inne, og alle fabrikkene skal inngå i kontrollprogrammer for brannvern, elektriske anlegg og bygningsmessig sikkerhet.

Klesindustrien står for 75 % av Kambodsjas eksportinntekter.
Foto: ILO/Flickr CC.

FAKTA:

■ Tekstilindustrien har vokst voldsomt de siste årene. I år 2000 var rundt 20 millioner ansatt for å sy klær og sko. I 2014 jobbet mellom 60 og 75 millioner mennesker i denne industrien.

■ 75 prosent av de som jobber i tekstilindustrien, er kvinner.

■ Bangladesh og Kambodsja har noen av industriens laveste lønninger. I 2014 tjente en tekstilarbeider i Bangladesh i underkant av 600 kroner i måneden. I Kambodsja bikket de så vidt 1000-lappen.

■ Kina er det landet i verden som produserer mest klær, etterfulgt av Bangladesh og India. De største importørene er EU, USA og Japan.

■ Det er rapportert om svært lave lønninger også i Kina, med minstelønn helt ned i 1100 kroner måneden. Levelønningen i landet er beregnet til over 4000 kroner.

■ De største problemene med kinesisk tekstilindustri er mangelen på forsamlingsfrihet, forbudet mot kollektive forhandlinger, overdreven bruk av ulønnet overtid, og at arbeiderne ofte blir betalt for antall produkter de lager, ikke timene de jobber.

Kilder: Clean Clothes Campaign
- General Factsheet Garment Industry, February 2015.
- China Factsheet, February 2015.

Utopien er som horisonten

TEKST: **ERICA GARCIA**, ADVOKAT OG JURIDISK PROGRAMRÅDGIVER FOR LEDERTRENINGSPROGRAMMET TIL SENTER FOR KVINNERES RETTIGHETER I HONDURAS (CDM).
 CDMHONDURAS

OVERSATT OG REDIGERT AV MARIANNE GULLI.

I *maquilaene* i Honduras er arbeidshverdagen preget av usikkerhet, manglende rettighetsvern og risiko for trakassering og overgrep. Tross dette tar stadig flere kvinner opp kampen for sin rett til et verdig arbeid og et lykkelig liv.

Tekstilfabrikkene – maquilaene – i Mellom-Amerika, lever på billig arbeidskraft. Unge kvinner utgjør det store flertallet av arbeiderne, og industrien bidrar dermed til høyere sysselsetting blant kvinner. Samtidig er det en industri der midlertidige kontrakter er normalen, lønnen er uverdigg og arbeidsforholdene er uholdbare. Dette betyr manglende tilgang på lovfestede sosiale velferdstjenester, dårligere rettighetsvern og risiko for seksuell trakassering og overgrep.

Honduras er et av de fattigste landene i Latin-Amerika. Nesten to tredjedeler av befolkningen lever i fattigdom og tallet er økende. Blant kvinner er arbeidsledigheten hele 60 prosent. Til sammenligning er den 26 prosent blant menn. Flere arbeidsplasser og et mer fleksibelt arbeidsliv blir ofte presentert som løsningen på fattigdomsproblemet.

En nylig vedtatt lov åpner for at selskaper kan ha opptil 40 prosent av sine ansatte på midlertidige kontrakter, og maquilas har allerede en lovfestet lavere minstelønn enn andre næringer. En studie gjennomført av fagbevegelsen og Senter for kvinners rettigheter (CDM) fant at opptil 90 prosent av de som hadde vært ansatt i tre år eller mindre,

hadde midlertidige kontrakter. En tredjedel av disse tjente mindre enn minstelønn.

For flertallet av maquila-arbeidere, utgjør lønnen husholdningens eneste inntekt. Det er ingen enkel sak å leve på 2300 kroner i måneden i et land der minstebehovet for en familie på fem er anslått til ca. 3000 kroner. På toppen av det hele lurer trusselen om nedleggelse av fabriker og oppsigelser. Dette bidrar til at flertallet av de ansatte biter tennene sammen og holder ut, på tross av forholdene. Det er bedre med en dårlig jobb enn ingen jobb.

Kvinnene organiserer seg

Noen kvinner tar likevel kampen og organiserer lokale klubber og foreninger på arbeidsplassen.

CDM har bistått med faglig støtte og kompetansebygging helt fra begynnelsen av. De har blitt kjent med kvinnenes viljestyrke og ønske om et verdig liv for seg selv, familien og for fellesskapet.

Gjennom organisering, fredelig motstand og kontinuerlig rettighets-skolering har de sakte, men sikkert, vokst i omfang. Over 500 kvinner har de siste årene deltatt i CDM sitt skoleringsarbeid og blitt det de kaller «kvinneres arbeidsrettighetsforsvarere». I dag har flere av dem lederverv i klubber og foreninger, mange av dem uten noen gang å ha fullført barneskolen. Det er kvinner som utfordrer systemet og bruker alle muligheter de har for at flere kvinner på arbeidsplassen skal bli kjent med

«FOR HONDURANSKE KVINNER ER IDEEN OM ET VERDIG LIV FRI FOR VOLD EN UTOPI SOM STÅR I STERK KONTRAST TIL VIRKELIGHETENS BRUTALITET. I HONDURAS DREPES DET 27 KVINNER HVER MÅNED.»

sine rettigheter og mekanismer for å kreve disse rettighetene og dermed få et verdig arbeidsliv.

Vold på arbeidsplassen – vold i samfunnet

Høy arbeidsledighet og stadig angrep på arbeidstakeres rettigheter går hånd i hånd med den omfattende korrupsjonen og raseringen av offentlige tjenester som helse tilbud og skole. Samtidig får folk stadig færre muligheter til å ytre sin mening og delta i det politiske rom. Tvert imot blir de angrepet og kriminalisert hvis de i det hele tatt tør kreve sin rett. Den økonomiske marginaliseringen og statens voldsutøvelse fører med seg en økende kollektiv depresjon, som igjen fører til økt kriminalitet, flere drap og forsvinninger, økt økonomisk migrasjon, tvungen forflytning og mer fattigdom.

For honduranske kvinner er ideen om et verdig liv fri for vold en utopi som står i sterk kontrast til virkelighetens brutalitet. I Honduras drepes det 27 kvinner hver måned og straffefriheten på drap på kvinner (femicides) når skyhøye 94 prosent. På tross av store mørketall og at flertallet av kvinner utsatt for vold velger å ikke anmelde tilfellet, utgjør vold i nære relasjoner 18

prosent av alle anmeldelser. Seksuell vold står for 7 prosent av totalen.

Også på jobb blir kvinnene utsatt for omfattende seksuell trakassering. For å i det hele tatt bli ansatt må de gjennom en tvungen graviditetstest. Det er totalforbud mot abort i landet, selv når en graviditet vil medføre den gravide kvinnens død. Honduras er det eneste landet i Latin-Amerika som har forbudt salg og bruk av angrepillen.

På tross av at maquilaene hverken garanterer for de ansattes sikkerhet eller integritet, kommer folk trofast på jobb – av ren nødvendighet. De ansatte må produsere for mer enn 5500 kroner før de på slutten av dagen kan kreve sine skarve 80 kroner for innsatsen. T-skjortene har en markedspris på 200 kroner. Kvinnene er åpenbart ikke verdt så mye.

Håpets lys

Fagforeningene av maquila-arbeidere utgjør derfor et lys av håp i en meget mørk situasjon. De organiserte kvinnene er bevisst sin betingelse som arbeidere, og også som kvinner, og de er dermed bevisst den flerfoldige undertrykkelsen de er utsatt for på grunn av klasse og kjønn, og ofte på grunn av sin

kulturelle tilhørighet.

Arbeidet gir heldigvis resultater. Over de siste 16 årene har man sett færre oppsigelser ved sykdom og graviditet. Fabrikkene stenger ikke like plutselig som før, noe som gjør arbeidssituasjonen og hverdagen (litt) mer forutsigbar. Ikke minst har det kontinuerlige arbeidet gjennom fagforeningene bidratt til en større anerkjennelse av både kvinners- og arbeidernes rettigheter.

Mange av kvinnene som har deltatt i fagforeningsarbeidet, har i senere tid fortalt at det hjalp dem i å møte og overvinne problemer i hjemmet også, som for eksempel vold og urettferdig fordeling av arbeidsansvar.

Det er på grunn av kvinner som disse at det er verdt å minnes Eduardo Galeanos ord: «Utopien er som horisonten. Vi går to skritt og horisonten trekker seg to skritt tilbake. Vi går ti skritt og horisonten trekker seg ytterligere ti skritt bakover. Så hva skal vi da med utopien? Jo, for å fortsette å gå.» □

1 Avslutningsseremoni for en gruppe kvinnelige maquila-arbeidere som har fullført CDMs skoleringsprogram og fått tittelen «kvinneres arbeidsrettforsvarere».

2 For å nå den daglige arbeidskvoten, må pausene ofte skrinnlegges. Kvinnene jobber ofte 12-timers arbeidsdager uten å en gang få den halvtimen lunsjpause de har krav på. Arbeidsforholdene er dårlige og arbeidsoppgavene er repetitive. Ledd- og muskelpager er vanlig blant de ansatte. Foto: UN Photo/Mark Garten.

FAKTA

NIGER

- 41 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- 15 % av setene i parlamentet er reservert kvinner.
- Det er ingen lover som beskytter kvinner mot vold i hjemmet, men det finnes lover mot seksuell trakassering.
- Niger har flere lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. For eksempel er gifte kvinner i Niger juridisk forhindret fra å jobbe utenfor hjemmet uten mannens samtykke, velge hvor hun vil bo, åpne bankkonto, eller være familiens overhode.
- Forventet levealder er 62 år for kvinner og 61 for menn.

PAKISTAN

- Pakistan er rangert nest nederst på den globale likestillingsindeksen.
- Rundt 25 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- 17,5 % av setene i parlamentet er reservert for kvinner, og det ble nylig innført en lov om 22 prosent kvinner i kommunestyre.
- Pakistan er på sjetteplass på lista over land med flest lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. For eksempel er gifte kvinner i Pakistan juridisk forhindret fra å søke om pass og ID-kort, og å starte egen virksomhet.
- Det finnes lover som beskytter kvinner mot seksuell trakassering og vold i hjemmet, og i fjor ble giftealderen for jenter økt fra 16 til 18 år.
- Enker har ikke like arverettigheter som menn.
- Forventet levealder er 67 år for kvinner og 65 for menn.

SUDAN

- 33 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- 30 % av setene i parlamentet er reservert for kvinner.
- Det er ingen lover som beskytter kvinner mot vold i hjemmet, men det finnes lover mot seksuell trakassering.
- Sudan er på sjetteplass på lista over land med flest lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. For eksempel er gifte kvinner i Sudan juridisk forhindret fra å jobbe og reise utenfor hjemmet uten mannens samtykke, være familiens overhode, søke om å få pass, og velge hvor hun vil bo.
- Forventet levealder er 65 år for kvinner og 62 for menn.

JEMEN

- Jemen er rangert nederst på den globale likestillingsindeksen.
- Rundt 26 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Det finnes ingen kvotering for kvinner i parlamentet.
- Kvinnene tjener i gjennomsnitt 27 % av det mennene tjener.
- Det finnes ingen lover som beskytter kvinner mot seksuell trakassering eller vold i hjemmet.
- Jemen er på femteplass på lista over land med flest lover som forskjellsbehandler kvinner og menn. For eksempel er gifte kvinner i Ymen juridisk forhindret fra å jobbe og reise utenfor hjemmet uten mannens samtykke, være familiens overhode, søke om å få pass, og velge hvor hun vil bo.
- Forventet levealder er 65 år for kvinner og 62 for menn.

GUATEMALA

- Guatemala er rangert som nr. 105 (av 144 land) på den globale likestillingsindeksen.
- Mellom 43-51 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Det finnes ingen kvotering for kvinner i parlamentet.
- Det finnes lover som beskytter kvinner mot vold i hjemmet, men ikke mot seksuell trakassering.
- Kvinner kan bli nektet jobber som er ansett som «u-moralske».
- Halvparten av kvinnene i landet har ingen egen inntekt.
- Guatemala er ett av landene i Latin-Amerika der menn gjør minst ulønnet arbeid (husarbeid), kun 4,5 t i uka, mot kvinners 32,5 t i uka.
- Ca. 60 000 kvinner er ansatt i maquila-industrien (tekstilindustrien) der minstelønnen er 10 % lavere enn i andre industrier.
- Minstelønnen i tekstilindustrien dekker ca. 45-50 % av en husstands basisbehov.
- Tekstilarbeiderne jobber 12-22 timers arbeidsdager, og har forbud mot å organisere seg.
- Forventet levealder er 75 år for kvinner og 68 for menn.

COLOMBIA

- Colombia er rangert som nr. 39 (av 144 land) på den globale likestillingsindeksen.
- 60-62 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Halvparten av alle arbeidsaktive (menn og kvinner) jobber i uformell sektor.
- I 2012 var lønnsforskjellene mellom kvinner og menn på 23%.
- For hver 100. mann som lever i fattige husholdninger, lever 118 kvinner.
- Forventet levealder er 78 år for kvinner og 70 for menn.
- Kvinner og menn jobber i snitt like mange timer i uka, men menn bruker kun 10 (av 55) timer på ulønnet arbeid. Kvinner bruker 32,4 timer i uka på husarbeid.
- 30 % av setene i parlamentet er reservert kvinner.
- Det finnes lovgivning mot både vold i hjemmet og seksuell trakassering.

NORGE

- 33 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Norge er rangert som nr. 3 (av 144 land) på den globale likestillingsindeksen.
- 76 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Kvinners andel av menns lønn er 86,1 prosent.
- Forventet levealder er 84 år for kvinner og 80 for menn.
- 40 % av setene i parlamentet er reservert kvinner.
- Det finnes lovgivning mot både vold i hjemmet og seksuell trakassering.

BRASIL

- Brasil er rangert som nr. 79 (av 144 land) på den globale likestillingsindeksen.
- 62-65 % av kvinner i arbeidsfør alder deltar i arbeidslivet.
- Forventet levealder er 78 år for kvinner og 71 for menn.
- 30 % av setene i parlamentet er reservert kvinner.
- Det finnes lovgivning mot både vold i hjemmet og seksuell trakassering.
- Kvinner utfører nesten 24 timer ulønnet arbeid per uke, mot menns 6 timer per uke.
- Mer enn en fjerdedel av kvinnene i landet (over 15 år) har ikke egen inntekt.
- Brasilianske Marta Vieira da Silva (bildet) ble kåret til årets spiller av FIFA fem år på rad fra 2006-2010. Likevel tjener verdens beste kvinnelige fotballspiller bare en brøkdel av hva mennene tjener. Ifølge Bloomberg hadde Marta en årslønn på ca. 1,6 millioner svenske kroner da hun spilte for Tyresö i 2013. Dette er omtrent det Cristiano Ronaldo (Real Madrid) tjener på en uke.

Kilder:

- The World Bank (2016). *Women, Business and the Law: Getting to Equal*.
- World Economic Forum (2016). *Global Gender Gap Report 2016*.
- Gender Equality Observatory for Latin America and the Caribbean. [Url: oig.cepal.org](http://oig.cepal.org).
- El Equipo de Investigaciones Laborales y Maquila Solidarity Network (2016) *"Las trabajadoras(es) de la industria maquiladora en Centroamérica"*.
- The World Bank (data.worldbank.org): *Life expectancy at birth*.
- SSB: *Lønn, alle ansatte, 2016*. (Publisert 1. februar 2017).
- Bloomberg.com, June 9th 2015: *"Best-Ever Female Player Marta Misses Soccer's Millions"*.
- UN Women Colombia (lest 20.02.17): *Las mujeres en Colombia*.

Etter tolv timers arbeidsdag seks dager i uka, har 19-åringen fortsatt ingen penger til overs. Hva kan framtiden bringe henne?

Tekstilarbeidere i Kambodsja får 1000 kroner i måneden for å sy klærne våre. Det er 2000 kroner mindre enn anbefalt levelønn i landet.

Jobber for å overleve, ikke for å leve.

Vi kommer til et fabrikkområde i utkanten av Phnom Penh med støv, sand og søppel. Det er boder langs veikanten og et yrende folkeliv.

Etter litt fram og tilbake finner vi vår kontaktperson, som fører oss fram til kvinnene vi skal snakke med. De bor vegg i vegg med bedriften, og tar lunsjpausen på senga hjemme.

Doblet minstelønna

I november 2013 sperret 200 av de 1000 arbeiderne ved Canteran Apparel gatene utenfor den store fabrikk, i en aksjon for høyere lønninger. Ikke lenge etter gikk minstelønna opp til 128 dollar i måneden, eller rundt 1000 kroner. Det innebærer at tekstilarbeiderne i Kambodsja, vesentlig kvinner, har økt minstelønna til det dobbelte på to år. Det har kostet blod, svette og harde protester.

– Fortsatt for lite, sier to arbeidere vi snakker med i lunsjpausen.

Sammen med en tredje kvinne disponerer de et lite kryppinn på 4 x 4 meter. De tre har reist inn til storbyen

for å finne arbeid. På gulvet ligger det en slags duk, for øvrig dekker to store senger det meste av rommet. Matlagingen må foregå i et hjørne av rommet.

40 mil hjemmefra

De to kvinnene er 19 og 33 år. De vil snakke med oss selv om det ikke nødvendigvis er uproblematisk å stå fram, selv i utenlandske media. Politiske drap er utbredt i Kambodsja, og tillitsvalgte er blant hovedmålene. Vanlige arbeidere kan selvsagt også bli utsatt for represalier, for eksempel miste jobben. Og er det noe disse kvinnene vil, så er det å ha arbeid og tjene til livets opphold.

For 33-åringens del gjelder det ikke bare henne, men to barn og foreldrene, som oppholder seg 30 – 40 mil unna. Det er hun som er familiens hovedforsørger, og hun sender mellom 25 og 50 dollar hjem hver måned, for å spe på et fattig liv for barn og foreldre.

– Normalt jobber vi overtid. Vi tør ikke nekte, men det har også sine fordeler, for vi trenger pengene, sier de to kvinnene.

Med overtid hver dag, seks dager i uka, kan de komme opp i 1600 kroner måneden. Inne i fabrikkens syrer de T-skjorter og vanlig skjorter, som blir solgt i den vestlige verden.

De kan fortelle om svært høye temperaturer inne i fabrikk.

– Noen ganger kollapser vi.

De to legger til at de til tider har luktet kjemikalier, da bedriften sprayer klærne for å beskytte dem. Hva det gjør med helsa til arbeiderne er tydeligvis ikke så viktig. Flere har blitt syke av kjemikalierne, men det er høy terskel for å bli hjemme på grunn av sykdom.

– Vi presses til å gå på jobb, selv om vi er syke. Du skal være svært syk for å holde sengen, sier de to.

Arbeidet er ensformig, og de to har hatt skulder-, rygg- og mageproblemer. Det er vanskelig å få tilgang til lege.

– Vi går på apoteket når det er behov og spør om de kan anbefale noe mot den aktuelle lidelsen, sier 19-åringen.

Vi spør om kostholdet, og de svarer at maten er til for å fylle opp magen.

– Det er ikke helsebringende, mener 33-åringen.

Hun har tatt den lange reisen fra det østlige Kambodsja til Phnom Penh for å skaffe de fire hjemme penger til mat, klær og hus. Kvinnen er skilt fra faren til barna, og hennes inntekt blir avgjørende.

Uten vifte

Fabrikk ligger i et fattig område, og søppel kastes der

«85 PROSENT AV DE NÆRMERE 700 000 TEKSTIL-ARBEIDERNE I KAMBODSJA, ER KVINNER. NÅR DE BLIR GRAVIDE, ER DET MANGE SOM ABORT-ERER MED VILJE, DA DE FRYKTER FOR JOBBEN.»

det er ledig plass. På vei mot kvinnenes lille kryppinn observerer vi en rotte som piler inn i et lite hull. Brukt vaskevann forsvinner i åpen renne på utsiden, og gangveien til de få toalettene som fins er betydelig. Ikke akkurat en ønskesituasjon for en kvinne som skal på do om natta.

Det kan bo både fire og fem personer på 16 kvm, og husleien er 25 dollar per måned. Det blir veldig varmt i de små rommene, men de tre kvinnene har ikke hatt råd til vifte, foreløpig. Da vi er der slår dagslyset inn gjennom døra. Om kvelden og natta er det kun en naken lyspære som skiller dem fra stummende mørke. Det er særlig om søndagene de føler at de har noe fritid.

– Men vi har ikke penger til å finne på noe. Det sosiale livet er her, poengterer de.

Mobilen til den ene ringer. Hun snakker, mens flere kolleger strømmer til leiligheten. Det skjer noe ekstra i dag, og flere vil være med. De fleste er ordinære fagforeningsmedlemmer. Det er 600 000 – 700 000 tekstilarbeidere i Kambodsja og rundt halvparten er knyttet til fagbevegelsen.

– Reelt sett er 70 000 betalende medlemmer, sier Tola Moeun, leder for en organisasjon som driver med utdanning av fagorganiserte.

Han blir stadig oppringt av pressen for å svare på spørsmål om fagbevegelsen og arbeidernes vilkår. Tola understreker at tekstilbransjen har veldig mange dyktige tillitsvalgte på lokalt nivå.

– Fagforeningen er viktig, understreker en 20 år gammel mann som har jobbet ved fabrikk i to år.

TEKST: STIG H. CHRISTENSEN
FOTO: SISSEL M. RASMUSSEN

1

Ingen kantine: Kvinnene går hjem i lunsjpausen og inntar måltidet på rommets største, og nesten eneste, møbel - senga.

2

Området rundt fabrikk, der kvinnene bor, er forsoplet. Bare rottene trives her.

Klærne må tørkes ute.

Det er ikke plass inne på det 16 kvm store rommet som deles av tre personer.

CANTERAN APPAREL

Tekstilfabrikken Canteran Apparel eies av holdingselskapet Jeresia Capital i Malaysia. Produserer for merkevarekjedene Nike og Mango, med utsalg i Norge.

AGGRESSIVE ARBEIDSGIVERE

«Arbeidere i Kambodsjas tekstilindustri, som produserer merkevareklær for USA, EU og Canada, opplever ofte diskriminering og undertrykkende arbeidsforhold. Kombinasjonen av korttidskontrakter som gjør det lettere å sparke og kontrollere arbeidere, dårlig kontroll fra myndighetene og aggressiv taktikk mot uavhengige fagforeninger, gjør det vanskelig for arbeidere (...) å hevde sine rettigheter» (Human Rights Watch).

Denne artikkelen ble publisert første gang i LO-Aktuelt nr. 8/2015.

Korttidskontrakter

Ifølge Tola Moeun går 70 – 80 prosent av tekstilarbeiderne på korttidskontrakter, fra tre til seks måneder. Ledelsen ved de ulike fabrikkene ønsker ikke å gi arbeidene sammenhengende ansiennitet på over ett år, da det styrker rettighetene deres.

Moeun anslår at 85 prosent av de nærmere 700 000 tekstilarbeiderne i Kambodsja, er kvinner. Når de blir gravide, er det mange som aborterer med vilje, da de frykter for jobben.

– Det er mange illegale aborter. Noen tar gift for å fjerne fosteret, noe som er meget farlig for kvinnene, sier Tola.

Han understreker de mangelfulle rettigheter som tillitsvalgte i praksis har.

– I januar 2014 ble protesterende arbeidere beskytt og fem tillitsvalgte drept.

Ugjeringene ble utført av politi og soldater, men ingen er stilt for retten.

– Vi sliter med politikere som tillater vold mot arbeidere. Da blir det vanskelig å drive med kollektive forhandlinger og streik, mener Moeun.

Han hevder at det de opplever i Kambodsja er en form for moderne slaveri, og påpeker at tekstilarbeiderne har et sterkt innskrenket sosialt liv.

– For Kambodsja er levelønna på 394 dollar, ifølge Tola Moeun.

Levelønn er den lønna det reelt sett går an å leve av i det enkelte land. Den skal dekke de grunnleggende beho-

vene til arbeideren og hennes familie. Minstelønna er 128 dollar i måneden. Det er et stykke igjen.

– Respekter faglige rettigheter

Canteran Apparel eies av Jeresia Capital, et holdingselskap på Malaysia. De produserer tekstiler som selges til flere kleskjeder, blant dem Nike og den spanske kjeden Mango, som har utsalg i Norge.

«VI PRESSES TIL Å GÅ PÅ JOBB, SELV OM VI ER SYKE. DU SKAL VÆRE SVÆRT SYK FOR Å HOLDE SENGEN.»

Carin Leffler, fagrådgiver i Fremtiden i våre hender og koordinator i Clean Clothes Campaign i Norge, sier at kambodsjanske tekstilarbeidere jobber for å overleve, ikke for å leve.

– Selv med den siste økningen er lønna i tekstilindustrien langt unna det som kreves for å leve et anstendig liv, mener hun. Leffler registrerer at fagbevegelsen er svært utsatt i Kambodsja.

– Det er kleskjedenes oppgave å påse at faglige rettigheter respekteres, mener hun. □

Få tegn til forbedring

Situasjonen for tekstilarbeidere i Kambodsja har ikke bedret seg siden 2015, sier Carin Leffler.

Da Carin Leffler, fagrådgiver i Framtiden i våre hender, ble intervjuet om situasjonen for tekstil-arbeidere i Kambodsja av LO-Aktuelt i 2015, sa hun: «De jobber for å overleve, ikke for å leve.»

– Slik er det fortsatt, sier hun i dag til iFokus.
– Tekstilarbeiderne jobber mye overtid, og de tar ekstrajobber. Likevel må mange låne penger for å overleve. Mange av arbeiderne er underernært og de besvimer på jobb, sier hun.

Leffler, som også er koordinator for den norske avdelingen av Clean Clothes Campaign, forteller at lønna til tekstilarbeidere i Kambodsja gikk opp til 153 dollar ved nyttår, men at prisene har økt tilsvarende.

Selskapene sitter med løsningen

Det er selskapene som sitter på nøkelen til å bedre lønna og arbeidsforholdene for tekstilarbeideren, mener Leffler, og skisserer to måter de kan få hevet lønningene på.

– Den ene er at selskapene aner-

kjenner behovet for økt minstelønn og legger press på regjeringene for å øke den. De må samtidig love at de ikke flytter produksjonen til andre land hvis lønningene går opp.

– Den andre måten er at selskapene selv setter seg ved forhandlingsbordet med arbeidsgiversiden og fagforeninger og legger til rette for kollektive avtaler ved fabrikkene de handler fra. Dette kan de gjøre, for det er selskapene som sitter på pengene. Men det innebærer selvfølgelig at kleskjedene må være beredt til å betale en noe høyere pris for varene enn de gjør i dag, sier Leffler.

H&M

I tillegg til lave lønninger, er svake arbeidskontrakter et problem i tekstilindustrien. Faste ansettelser gir arbeidene flere rettigheter og koster mer. Mange blir derfor bare tilbudt korte, usikre kontrakter.

Ifølge Leffler har selskapene et ansvar for å sikre at arbeiderne ikke har ulovlige kontrakter, og at flest mulig får fast arbeid.

iFokus spurte derfor H&M om hva selskapet gjør for å fjerne illegale kontrakter og sikre at arbeiderne ved fabrikkene har faste kontrakter.

Luisa Book, H&Ms sustainability manager i Norge, skriver dette til iFokus: «Ulovlig bruk av arbeidskontrakter, som for eksempel illegale korttidskontrakter, er helt imot våre krav og retningslinjer, som alle våre leverandører skriver under på og må følge. Vi krever også at alle leverandørene våre følger nasjonal lovgivning.»

H&M anerkjenner allikevel at formen på arbeidskontraktene er en utfordring i Kambodsja, og at de derfor samarbeider med den internasjonale fagforeningen IndustriAll for å forhindre illegale kontrakter. Siden 2015 har selskapet også stilt krav om at alle som har vært ansatt i mer enn to år skal tilbys faste stillinger.

– Men mange tvinges til å gå på illegale korttidskontrakter også etter to års ansettelse, sier Leffler.

H&M ble spurt om de kunne bekrefte at arbeidere ved deres fabrikk ikke går på illegale arbeidskontrakter, men dette spørsmålet svarer selskapet ikke på.

En positiv nyhet i tekstilbransjen

Leffler ser allikevel grunn til å skryte av H&M.

– I 2013 skrev H&M og en rekke andre kleskjeder under på en avtale om brann- og bygningssikkerhet hos alle leverandører i Bangladesh. Det er den første juridiske bindende avtalen i tekstilindustrien, roser Leffler.

«The Accord on Building and Safety» kom på plass da oppmerksomheten økte rundt tekstilarbeidernes arbeidssikkerhet etter at Rana Plaza-fabrikk i Bangladesh raste sammen i 2013. Flere enn 1100 ble drept, minst dobbelt så mange ble skadet.

TEKST: ODA GILLEBERG,
REDAKTØR, IFOKUS
@O_GILLEBERG

Provoserer: Den nye Feministtoppen fra H&M har fått en toff mottakelse. Kritikerne mener budskapet på t-skjorta er stikk i strid med selskapets behandling av tekstilarbeiderne som lager klærne. Foto: Guro Torget.

Kronikk:

For å oppnå reell likestilling i arbeidslivet, må ulønnet omsorgsarbeid fordeles jevnere mellom kvinner og menn.

TEKST: RENÉE RASMUSSEN,
LO-SEKRETÆR

Funn fra FNs særorganisasjon for arbeidslivet (ILO) dokumenterer det vi allerede vet: At kvinner motvillig henger etter både i arbeids- og samfunnsliv, verden over.

Så hvor er det skoen trykker? Er det bare et spørsmål om tilgang på arbeid? Nei. Like viktig som inkludering i arbeidsmarkedet, er kvinners tilgang til anstendig arbeid. Skal man oppnå en balanse mellom menn og kvinners deltagelse, må man sikre regulerte arbeidsforhold og sosiale sikkerhetsnett for kvinner - kort og godt en arbeids- og familierpolitikk som gir arbeidere med omsorgsansvar lik mulighet til å delta og avansere.

Hvordan kan vi oppnå likestilling?

For å oppnå reell likestilling må vi se på hvordan arbeidstakers familieansvar påvirker beslutninger som gir store forskjeller med hensyn til yrkesvalg, lønn, arbeidsforhold og trygderettigheter. Utfordringer knyttet til kvinners reproduktive rolle og omsorgsoppgaver må nøytraliseres. Det må arbeides systematisk for en jevnere fordeling av ulønnet omsorgsarbeid - både mellom kvinner og menn, og mellom familien og samfunnet. For å endre tradisjonelle kjønnsrollemønstre trenger vi gjennomgripende og veloverveide tiltak fundert på internasjonale konvensjoner og arbeidsstandarder.

Alle arbeidstakere må sikres organisasjons- og samlingsfrihet og rett til å forhandle kollektivt uten at dette møtes med straffereaksjoner. Også de mest sårbare arbeiderne i uformell økonomi, leverandørkjeder, migranter og hushjelpere må sikres grunnleggende rettigheter og effektive klagemuligheter. Ikke minst, det må få konsekvenser å bryte lover og regler.

Universelle regler brytes

I ILO forhandler arbeidslivets parter og medlemslandenes myndigheter frem globale kjøpereglere for arbeidslivet. Deretter er det opp til verdens stater å sørge for at disse etterleves på hjemmebane.

ILO rapporterer om mange og omfattende brudd på konvensjonene som skal beskytte verdens arbeidstakere. Tekstil- og landbrukssektoren blir ofte fremstilt som skrekkeeksempler, men dessverre er forholdene i andre bransjer også på tilsvarende nivå.

«LIKE VIKTIG SOM INKLUDERING I ARBEIDSMARKEDET, ER KVINNERS TILGANG TIL ANSTENDIG ARBEID.»

Skadelige arbeidsforhold dreper

Både tekstil- og landbrukssektoren sysselsetter mange kvinner. Innsats for anstendig arbeid her vil være viktig for å bedre likestillingen.

Etter "Rana Plaza"-tragedien i Bangladesh i 2013 har tekstilbransjen møtt sterk kritikk for livsfarlige arbeidsforhold og elendige lønninger. Fokus på forholdene til arbeidstakere i verdikjeder som produserer produktene

Reell likestilling i arbeidslivet forutsetter at ulønnet omsorgsarbeid fordeles jevnere mellom kvinner og menn, mener LO. Foto: Ali Bindawood/Flickr CC.

vi finner i butikker her hjemme, har resultert i et sterkt engasjement for å bidra til anstendig arbeid for alle i produksjonskjeden.

Ifølge ILO fører dårlige arbeidsforhold og arbeidsmiljø (HMS) til at over 2,3 millioner arbeidstakere globalt dør av arbeidsrelaterte sykdommer og over 300 000 dør i arbeidsulykker. Dette tilsvarer over halve Norges befolkning! I tillegg kommer de som får varige mén av sykdom og ulykker. Dette rammer ikke tilfeldig; risikoen er høyest i yrker som er dårligst betalt. Globalt er det langt igjen før helse-, miljø og sikkerhet er på et anstendig nivå.

Fagbevegelsen har som mål at det på sikt skal vedtas en konvensjon i ILO som ivaretar rettighetene til disse arbeidstakerne. Foreløpig finnes det ikke et bindende internasjonalt regelverk som sikrer arbeidsforholdene i alle ledd av de globale verdikjedene. Dette legger et særskilt moralsk ansvar på næringslivet til å sette krav til sine underleverandører og sikre at de ikke utbytter arbeidskraften til de mest sårbare. LO er overbevist om at det er et konkurransefortrinn å kunne vise omverden at produkter er produsert på en anstendig og ansvarlig måte.

Hva kan Norge gjøre?

Anstendig arbeid til alle er ett av FNs sytten bærekraftsmål for å utrydde fattigdom, sikre likestilling, og en bærekraftig økonomisk vekst innen 2030. For å realisere dette bærekraftsmålet, satser ILO på økt

sysselsetning, styrkede arbeidstakerrettigheter, sosial beskyttelse og bedre partssamarbeid. Norske myndigheter må støtte opp under denne satsningen. Nasjonalt kan norske myndigheter bidra gjennom kampen mot sosial dumping og bruk av offentlige innkjøp som virkemiddel. Det skal ikke lønne seg å drive uanstendig og uansvarlig! Norsk næringsliv må bruke erfaringer fra partssamarbeid her hjemme når de forholder seg til aktører ute, og fremme det organiserte arbeidsliv for både arbeidstakere og arbeidsgivere.

Fagbevegelsen må opprettholde trykket på anstendig arbeid for alle, globalt. Dette er likestilling og solidaritet i praksis og vårt hovedbidrag til rettferdighet i en situasjon der selv innbarkedede markedsliberalister bekymrer seg for konsekvensene av økende ulikhet. ▣

«TEKSTIL- OG LANDBRUKSSEKTOREN BLIR OFTE FREMSTILT SOM SKREKKEKSEMPLER, MEN DESSVERRE ER FORHOLDENE I ANDRE BRANSJER OGSÅ PÅ TILSVARENDE NIVÅ.»

Skap likestilling gjennom anstendig arbeid

Gender-based Violence at Work is Blatantly Ignored

Gender-based violence and discrimination keep women from accessing rights and improved working conditions, a UN-report states.

TEXT: **MAINA KIAI**, UN SPECIAL RAPporteur ON THE RIGHTS TO FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY AND OF ASSOCIATION.

Excerpt from the Report of the UN Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association (A/71/385), submitted to the UN General Assembly in accordance with Human Rights Council resolution 32/32, dated 16 September 2016.

Today only about half of women globally are in the labour force, compared to more than three-quarters of men. Three-quarters of their employment is in informal and unprotected work. That makes women far less likely than men to be in trade unions and enjoy work-related protections, including assembly and association rights.

Discrimination, abuse and relegation to jobs at the bottom of the global economy undermine women workers' ability to join and form organizations that defend their interests. Worldwide, women's employment is concentrated in low-wage work at the far reaches of the global supply chain where social protections, including those afforded by labour law, are scarce.

Women Hindered by Legal Restrictions

The global gender wage gap, currently estimated at 77 per cent, is a further indicator of discrimination against women workers.

Gender-based job restrictions enshrined in law, in contravention of international conventions and standards, further depress women's wages and lower their employment rate, generating long-lasting economic and social consequences for themselves, their family and their country.

A World Bank survey of 173 countries found that 155 have at least

one law impeding women's economic opportunities. Legal restrictions on the type of employment women can access still exist in 79 countries.

Women Forced Into Informal Economy

Hiring practices also give employers free reign to channel women into low-wage, low-status jobs.

Women may be concentrated on the global economy's most unprotected positions owing to many employers' belief that women workers are more docile, dexterous or uncomplaining, and will make fewer demands.

Gender inequality in the family colludes with discrimination at work to further depress women's worker and human rights. For example, the disproportionate burden of household work falls to women across cultures, curtailing their mobility and limiting their employment opportunities.

Shouldering the burden of unpaid care disenfranchises women and distances them from their rights to association at work because it forces women into part-time, on-call, at-home or underpaid care labour to enable them to continue their unpaid work. That often forces women into the informal, unprotected economy. Women generally work those jobs over longer lifespans than men, without job-related social protections, which exacts a heavy toll that

includes entrenched impoverishment.

Gender-based Violence Ignored

Perhaps the fiercest deterrent to the exercise of the rights to freedom of peaceful assembly and of association for women is gender-based violence, which affects more than 35 per cent of women globally.

While violence against women generally is increasingly in the global spotlight, its occurrence at work continues to be neglected or ignored.

Gender-based violence at work pervades employment in the formal and informal economy, and often intersects with other discrimination and exploitation, particularly based on race, ethnicity, country of origin and age.

Gender-based violence at work includes physical abuse; attempted murder and murder; sexual violence; verbal abuse and threats; bullying; psychological abuse and intimidation; sexual harassment; economic and financial abuse; stalking; and more.

Forced Miscarriages

A recent survey in European Union countries found that 75 per cent of women in management and higher professional positions and 61 per cent of women in the service sector have experienced some form of sexual harassment.

Women workers in countries as diverse as Bangladesh, Cambodia,

the Dominican Republic, Haiti, Jordan, Swaziland and Tunisia have reported verbal, physical or sexual abuse, sexual harassment or rape at work.

Some 90 per cent of female Kenyan tea and export-processing workers say they have witnessed or experienced sexual abuse at work; nearly all said they were afraid to report it for fear of losing their job.

Women union leaders in Guatemala are "especially targeted"

with threats, violence and murder. Women workers report being punched to force miscarriages, or abducted while waiting for transportation to and from work.

In Guatemala, more than 5,000 women and girls were killed between 2008 and 2015. The Government of Guatemala has adopted a law against femicide, but rather than use the law to punish and pursue those responsible, it is often used to attack union leaders.

Where is the Binding International Standard?

Without the ability to organize and take collective action at work, too many of the world's working women are forced to labour in climates of violence and fear.

The ever-present threat of the loss of employment, health, opportunities to provide for one's family and, potentially, one's life, exacerbates the challenge for workers to defend their basic rights to freedom of peaceful assembly and association.

Gender-based violence at work is a critical human rights violation that prevents the exercise of rights, including the freedoms of peaceful assembly and of association. Yet, despite its prevalence and corrosive impact, not a single binding international standard addresses the issue. ■

There are over 50 million domestic workers worldwide, yet only 17 countries have ratified the ILO Domestic Worker's Convention. Working in private homes, domestic workers are vulnerable to forced labour. Migrant domestic workers may face discrimination and exclusion. Photo: UN Women/Pornvit Visitoran

«WHILE VIOLENCE AGAINST WOMEN GENERALLY IS INCREASINGLY IN THE GLOBAL SPOTLIGHT, ITS OCCURRENCE AT WORK CONTINUES TO BE NEGLECTED OR IGNORED.»

Arbeider ikke bare for penger, men også for respekt

Alice fikk muligheten til å jobbe, og grep den. Nå forsørger hun familien sin som syerske og bonde. Foto: NHF/Poul Henning Nielsen.

Negative holdninger holder funksjonshemmede utenfor arbeidslivet.

Verdens helseorganisasjon anslår at 15 prosent - eller en milliard - mennesker lever med en funksjonsnedsettelse. Halvparten er kvinner og om lag 80 prosent bor i fattige land. Å være kvinne med en funksjonsnedsettelse betyr ofte en dobbel diskriminering. Det foreligger god dokumentasjon på at funksjonshemmede kvinner har lavere skoledeltakelse, dårligere tilgang på helsetjenester og lavere arbeidsdeltakelse enn både medsøstre uten funksjonsnedsettelse så vel som funksjonshemmede menn.

Når det gjelder arbeid, finnes det få globale tall som vi kan stole på, men studier viser til at yrkesdeltakelsen i flere land bare er halvparten for funksjonshemmede som resten av befolkningen. Det er ingen grunn til å tro at kvinner skårer bedre her enn innen andre samfunnsområder. Dette til tross for at mange både vil og kan jobbe. Men arbeidsdeltakelse for både kvinner og menn hemmes av negative holdninger, omgivelser og infrastruktur som holder funksjonshemmede utenfor, og ikke minst svakt statlig lovverk. Derfor har FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRDP) en egen artikkel om retten til arbeid.

Denne konvensjonen, nå ratifisert av over 160 land, pålegger myndigheter å gjøre alt de kan for å legge til rette for hva de kan for at funksjonshemmede skal få oppfylt retten til meningsfylt arbeid og anstendig lønn.

«Å VÆRE KVINNE MED EN FUNKSJONSNEDETTELSE BETYR OFTE DOBBEL DISKRIMINERING.»

Bærekraftsmålene hjelper

Sysselsetting har også fått en særlig løft gjennom de nye bærekraftsmålene. I følge mål 8 og delmål 8.5 skal statene nå arbeide for full sysselsetting for kvinner og menn, inkludert kvinner og menn med funksjonsnedsettelse. Når bærekraftsmålene løfter frem at ingen skal etterlates, betyr dette også de mest sårbare, dvs. kvinner med

funksjonsnedsettelse, skal sikres deltakelse.

Bærekraftsmålene snakker om en inkluderende utvikling hvor næringslivet også skal bidra. Det er bra, vi trenger alle gode krefter til å slutte opp om målet om full sysselsetting. At kjønnsdimensjonen og hensynet til funksjonshemmede løftes i dette målet, gir sivilsamfunnet et grunnlag for å påpeke overfor donorland og de private aktørene at inkluderende arbeid også handler om kvinner med funksjonsnedsettelse.

I fattige land har mikrofinans bidratt veldig positivt til at kvinner med funksjonsnedsettelse har kommet seg ut av fattigdomsfellen. Arbeid betyr ikke bare inntekt for funksjonshemmede kvinner – å være i arbeid gir også respekt og anerkjennelse av familien og i lokalsamfunnet.

Nytt liv for Alice

Vi møter 30 år gamle Alice Amujal utpå ettermiddagen, sittende i skyggen av et mangotre, smilende med sin nyinnkjøpte Swan symaskin. Vi befinner oss i Kumi District i Uganda.

Alice er født med en fysisk funksjonsnedsettelse i venstre side, og livet har vært krevende på mange måter.

Hun forteller at livet endret seg da hun ble med i en spare- og lånegruppe. I løpet av de fem årene hun har vært med, har livet gått fra tiggning og strøjobber til at hun har blitt en solid familieforsørger. Programmet er bærekraftig over tid, det skaper arbeidsplasser og gir gruppens medlemmer økonomisk selvrådighet og mulighet til å skape en framtid.

Etter ett år fikk Alice et utbytte som ga henne muligheten til å kjøpe en ku. Etter det andre året kjøpte hun geiter. Senere har det kommet til både kalkuner og høns. Hun begynte på skole hvor hun lærte seg søm, og er i dag utdannet syerske.

«Jeg har blitt uavhengig», sier Alice smilende.

Alice elsker å sy, hun utfører alt fra omsøm og reparasjoner til å sy nye plagg som hun selger. I dag forsørger hun fire yngre brødre, hvor en er i grunnskolen, to i videregående og en på universitetet. Alice er også bonde. Med sine foreldre har hun nå en velfungerende liten gård, hvor de dyrker mat og har husdyr som både gir inntekt og mat. □

TEKST:
**TRINE CECILIE RIIS-HANSEN
OG SVEIN BRODTKORB,**
ATLAS-ALLIANSEN / NORGES
HANDIKAPFORBUND
TRINERIS-HANSE1

TEXT: **ARNI HOLE**, PHILOSOPHER AND INDEPENDENT CONSULTANT. FORMER DIRECTOR GENERAL IN THE MINISTRY OF CHILDREN AND EQUALITY AND IN THE MINISTRY OF AGRICULTURE AND FOOD.
✉ ARNIHOLE

Leave No One Behind

A UN report finds seven primary drivers of women's economic empowerment.

Women are less likely than men to have bank accounts. Digital financial services would open up avenues for jobs, sales and entrepreneurship. Photo: Georgina Goodwin/World Bank.

“Leave no one behind” is the promising title of the first report from the UN High Level Panel on women's economic empowerment, launched last year.

The sub-title is “A call to action for gender equality”. We have seen many such calls to action, and yet, still many roads to walk, obstacles to crush, cultures to change.

This report, headed by the President of Costa Rica Luis G.S Rivera and the CEO of IKEA Switzerland Simona Scarpaleggia, is adding value. The authors identify seven primary drivers of women's economic empowerment.

One of the drivers are “recognizing, reducing and redistributing unpaid work and care”, including men and fathers' responsibilities.

The report says that nontransferable maternity and paternity leave benefits and job protection are vital, as are flexible work arrangements.

Fathers' use of parental leave increase when leave is not just paid, but well paid – and highest when offered on a “use-it-or-lose-it” basis (as in Norway since 1993). This changes norms and behaviors. It changes the perceptions of masculinities and gender roles. The authors also underline other elements in family-policies: maternity protection, publicly supported child-care services and early childhood education.

The Digital Gender Gap

Another of the seven main drivers is the building of assets – digital, financial and property. Eliminating gender disparities in work and society is vital – in access to key assets.

Public policies, private firms and civil society can increase digital inclusion reducing the digital gender gap (and age gap), also in lagging regions and countries. Broadband plans for implementing and using multifunctional, affordable ICT, is a buzz-word and can be reached through joint ventures of public and private investments – even in remote areas.

Digital financial services have an enormous potential

and promise when gender mainstreamed. By 2013, 219 mobile services were offered in 84 countries, and research measuring the impact on women's economic performances and well-being, is dramatic.

About 80 million unbanked women around the world receive government's transfers and payments in cash. To go digital would make their lives safer, more productive and open up avenues for jobs, sales and entrepreneurship. The authors also say that there are reasons to be optimistic about the increasing pace of reform of land and property laws.

These combinations of technology, law reforms and care facilities for families and children, carry visions of women's economic power in a not too far future.

«ABOUT 80 MILLION UNBANKED WOMEN AROUND THE WORLD RECEIVE GOVERNMENT'S TRANSFERS AND PAYMENTS IN CASH. TO GO DIGITAL WOULD MAKE THEIR LIVES MORE PRODUCTIVE.»

Stronger Representation of Women

Lastly, I want to mention the need to strengthen collective voice and representation of women in all sectors in society, including in the upper echelons of economic life. The rights to freedom of association and collective bargaining are basic labor and human rights, embedded in the ILO conventions. These rights apply to all workers, even those in the informal economy, where millions of women still work.

I expect that the final report will utterly underline the urgent need for reforms and use of ICT in setting free women's creativity and capacities, making the world prosper. ▣

Leave no one behind - A call to action for gender equality and women's economic empowerment

is a report ordered by former UN Secretary General, Ban Ki-Moon, early spring 2016.

A high level panel was appointed, headed by the President of Costa Rica, Luis Guillermo Solis Rivera and the CEO of IKEA Switzerland Simona Scarpaleggia.

The aim and purpose was to highlight and present solid argumentation of the most pressing and demanding economic challenges and conditions concerning women globally.

A secondary aim is to provide input to reaching the SDGs (Agenda 2030), especially the goals no. 5 (real gender equality) and no. 8 (decent work for all).

The panel has transformed an enormous amount of data into seven main drivers for the economy affecting women, as a tool-kit for action.

The final report will be presented during the session of CSW, The UNs Commission for women in March this year.

The panel identifies seven main drivers of women's economic empowerment:

1. Tackling adverse norms and promoting positive role models
2. Strengthening visibility, collective voice and representation
3. Improving public sector practises in employment and procurement
4. Changing business cultures and practises
5. Building assets - digital, financial and property
6. Recognizing, reducing and redistributing unpaid work and care
7. Ensuring legal protection and reforming discriminatory laws and regulations

Luis Guillermo Solis Rivera and Simona Scarpaleggia headed the high level panel that wrote the report. Photo: UN Women/Ryan Brown.

Kronikk:

Myndighetene må ta ansvar for rettighetsløse au pairer i Norge

Au pairer i Norge utnyttes som underbetalte hushjelper. De trenger vern, men istedenfor å hjelpe dem, kutter regjeringen støtten til hjelpetilbudet.

TEKST: HENRIETTE KILLI WESTHRIN, GENERALSEKRETÆR I NORSK FOLKEHJELP

Ikke kulturutveksling, men arbeid

Sosialistisk Venstreparti fremmet nylig et forslag om å legge ned au pair-ordningen. Det er god grunn til å diskutere dagens ordning, og det gjøres også med jevne mellomrom. For rundt to år siden var en mulig nedlegging oppe i Stortinget, uten at det fikk flertall.

Arbeiderpartiet er mer moderat enn SV i sitt programutkast, og går for en ny au pair-ordning med strengere regelverk for å styrke kulturutvekslingen. LO derimot, har i en årrekke jobbet for nedlegging.

En endring lik den Arbeiderpartiet foreslår kan kanskje styrke kulturutvekslingen, men her må man kalle en spade for en spade: å passe barn og vaske hus er ikke kulturutveksling, men arbeid. Vernet og lønna må være deretter.

Hjelpetilbudet legges ned

En eventuell nedlegging av au pair-ordningen vil ta tid, og i mellomtiden har Regjeringen med støttepartiene Krf og Venstre kuttet bevilgningen til Au Pair Center, det eneste uavhengige hjelpetilbudet for au pairer i Norge. Den 31. mars stenger dørene. Dermed er status at au parene vil være enda lettere ofre for utnyttelse i tiden fremover.

Gjennom Au Pair Center, som Norsk Folkehjelp har drevet sammen med Fagforbundet i fire år, har vi sett mange skrekkeksampler på hva den skeive maktbalansen mellom au pair og vertsfamilie resulterer i. Noen jobber dagen lang uten å få utbetalt minimumslønna og får ikke

lov å bevege seg fritt, mens andre opplever å bli sagt opp i det øyeblikket de blir syke.

Noe av det som gjør au parene så sårbare, er at deres oppholdstillatelse i Norge er tilknyttet vertsfamiliene, samtidig som de ikke har noe vern under arbeidsmiljøloven. Enten man ser for seg en ny form for au pair-ordning eller vil bevare den nåværende, må maktbalansen jevnes ut.

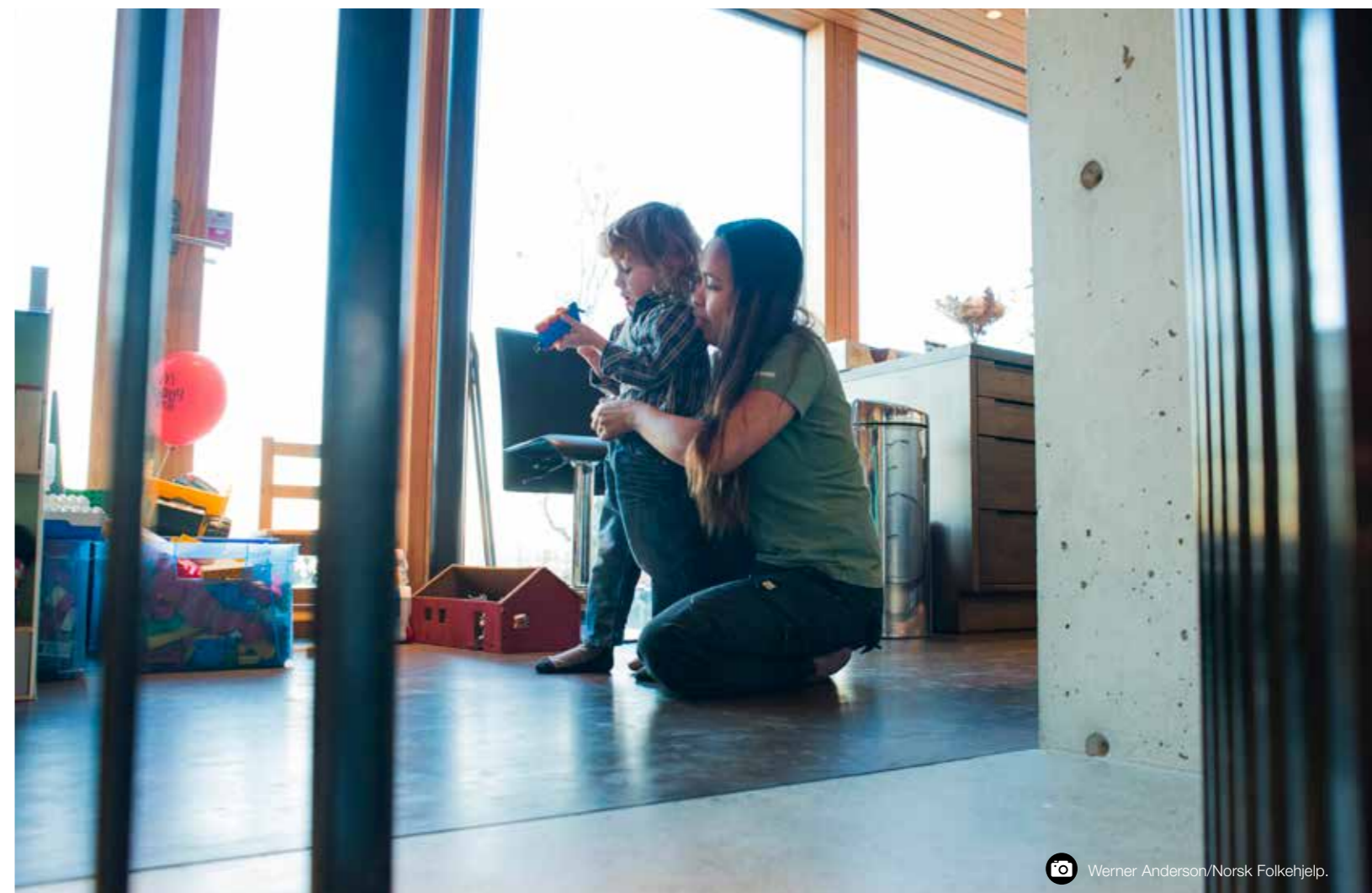
Vi i Folkehjelpa mener at det er på høy tid at au parene får vern under arbeidsmiljøloven de timene de faktisk jobber og en lønn tilpasset oppgavene de utfører. Regjeringen har begynt i helt feil ende når de nå legger ned au pair-senteret uten at au pair-ordningen er verken endret eller nedlagt.

Noen au pairer vil fortsatt få komme

Au parene i Norge kan deles inn i to grupper: au pairer fra EU/EØS og au pairer fra såkalte tredjeland. Den typiske au pairen er en ung kvinne fra Filippinene, men mange europeiske au pairer er ikke tallfestet, da disse registreres hos politiet (SUA) med arbeidstillatelse.

Til enhver tid er det ca. 3000 au pairer fra tredjeland som bor og jobber hos norske familier. De er i landet på toårskontrakter, og skal ifølge regelverket blant annet gå på norskkurs og ikke jobbe mer enn 30 timer i uka. Lønna skal være på minimum 5600 kroner i måneden, i tillegg til kost og losji. Dette beløpet må au parene skatte av. For unge kvinner fra fattige familier, er pengesummen likevel

«Å PASSE BARN OG VASKE HUS ER IKKE KULTURUTVEKSLING, MEN ARBEID. VERNET OG LØNNA MÅ VÆRE DERETTER.»

Werner Anderson/Norsk Folkehjelp.

betydelig, og det å kunne sende penger til familien i hjemlandet utgjør en viktig del av manges motivasjon for å søke seg til Norge som au pair.

Våre erfaringer er at det bare er unntaksvis at au parene selv har kulturutveksling som hovedformål, og at det er behovet for hjelp i hjemmet som ligger til grunn for vertsfamiliens ønske om å ha au pair.

Behov for utredning

Dersom man legger ned au pair-ordningen, vil det innebære at man stenger grensene for au pairer fra tredjeland, mens det fortsatt vil være mulig for norske familier å skaffe seg au pair eller praktikant fra Schengen. I England har man etter nedleggelse av au pair-ordningen sett et økende antall av au pairer fra Schengen, med stor grad av utnyttelse og bekymringsmeldinger.

Skal man legge ned au pair-ordningen må det derfor gjøres en grundig utredning av hva den kan erstattes av,

«Å KUNNE SENDE PENGER TIL FAMILIEN I HJEMLANDET UTGJØR EN VIKTIG DEL AV MANGES MOTIVASJON FOR Å SØKE SEG TIL NORGE SOM AU PAIR.»

slik at ikke utnyttingen bare flyttes over til mennesker fra andre land enn de som er au pairer i dag.

Au parene må sikres rettsikkerhet så lenge ordningen eksisterer og i et eventuelt scenario som det man har sett i England. Her har Regjeringen et særlig ansvar, noe nedleggelsen av au pair-senter vitner om at de ikke er seg bevisst. Vi kan ikke tolerere et samfunn hvor vi har underbetalte hushjelper uten rettsvern. ▣

Bok- & filmtips

Charlotte Koren
KVINNENS ROLLE I NORSK ØKONOMI
Universitetsforlaget (2012)

Har du noen gang tenkt på hvordan kvinners arbeid regnes med når samfunnets totale verdiskaping skal regnes ut?

Charlotte Koren har i boken sin, *Kvinnenes rolle i norsk økonomi*, vist hvordan norsk økonomi vokste da kvinnene gikk ut i lønnet arbeid. Men fikk Norge bedre velferd? Koren viser med sine informative figurer, at da kvinnene gikk fra ulønnet omsorgsarbeid i hjemmet til lønnet omsorgsarbeid utenfor hjemmet, vokste samfunnets totale verdiskaping målt i kroner og øre.

Koren viser til at de første oppgavene som forsvant ut av husholdningene ble overtatt av tekstil- og konserverindustrien. Det neste som markedet overtok, var omsorgsarbeidet og renholdet.

Korens eksempler viser at veksten som kom av at kvinnene gikk over i lønnet arbeid, ikke er en vekst i produksjonen, men en overgang til pengeøkonomien.

Boken hennes egner seg godt som grunnlag for innsikt i debatten om økonomisk vekst, om borgerlønn og om fordeling av lands samlede verdiskaping.

Anmeldt av Margaret Eide Hillestad, prosjektleder i Agri Analyse

Film:
MADE IN HONDURAS (YOUTUBE)

Url: www.youtube.com/watch?v=UbnTv_f1CRs

Språk: Spansk, ikke teksten.

Selv i et av de mest brutale formene for arbeidsliv finner man noen lyspunkt: Historier om personer som jobber i motbakke for sin og felleskapets rett til et verdig liv.

Filmen «Made in Honduras» samler vitnesbyrd fra ansatte ved tekstilfabrikkene (maquilas) i Honduras. Over 100 000 kvinner jobber i industrien der de tjener under minstelønn på tross av at arbeidsdagene er opp til 12 timer lange, der flertallet går på midlertidige kontrakter og dermed ikke får de rettighetene de har krav på, og der trakassering og overgrep er hverdagsføde.

Det er ordet og erfaringen som står i sentrum i dokumentaren og den blir båret fram av kvinnenes egne ord og narrativ. Det er vitnesbyrdene om den mørke virkeligheten som utgjør deres arbeidshverdag. Men det er også en fortelling om sterke kvinner som finner stadig flere grunner til å heve stemmen og som organiserer seg for å kreve sin rett til en verdig jobb og liv.

Anmeldt av Marianne Gulli, programrådgiver i FOKUS

Backtalk:

The American Nightmare

Jonathan McIntosh/Flickr CC

The American dream has become a nightmare for thousands of families from all over the world.

Fathers, mothers, sons and daughters leave everything behind and start the journey towards North America. The nightmare begins when they leave their country of origin, their familiar surroundings, traditions and way of life, and meet the monstrous dollarized world, in the north.

Upon their arrival to North America, the nightmare continues when they face a new and strange world where they have to tackle injustice, discrimination, long working days, or perform heavy-duty jobs so they can comply with their goal to support the family back home.

Fifty Percent Women

Women make up half of the Latin American population that migrate towards the US.

According to the study "Labour Immigration of Latin American Women to United States (1990-2014)", there has been an increase in women migrating to the United States. There has only been a slight increase in proportion of women as compared to men. From 48.8 percent of the total population in 1990 to 49.4 percent in 2014.

Trump and Obama

The politics and laws implemented by the United States of America has caused a daily increase in the number of men and women deported and sent back home. Official numbers from the last 30 years show that more people were deported during Barack Obama's administration, than ever before. Trump's ambition to build a wall is nothing more and nothing less than a brutal reaffirmation of a tendency in US migration-policies of which Central American migrants have felt the consequences for decades.

The pursuit of the American dream has serious consequences. One immediate is the disintegration of the family as such. Others are stress, depression and domestic violence, as confirmed by studies among Nicaraguan migrant women.

The negative repercussions of the American dream primarily affect women and children. Having a parent far away may affect the children's emotional development. The other parent will also have to assume full financial responsibility, as well as responsibility for the upbringing of their children. ■

TEXT: PAULA BARRIOS, A FEMINIST FREE LEGAL HELP ORGANIZATION. ITS OBJECTIVE IS TO ERADICATE ALL FORMS OF VIOLENCE AND DISCRIMINATION AGAINST WOMEN IN GUATEMALA. [@MTM_GUATEMALA](#)

«...MORE PEOPLE WERE DEPORTED DURING BARACK OBAMA'S ADMINISTRATION, THAN EVER BEFORE.»

B

PostAbonnement

RETURADRESSE: FOKUS
STORGT. 11, 0155 OSLO

Dette er FOKUS

- FOKUS - Forum for Kvinner og Utviklings-spørsmål - er et kompetanse- og ressurscenter for internasjonale kvinnespørsmål med vekt på informasjonsformidling og kvinneverrettet utviklings samarbeid.
- FOKUS' overordnede mål er å bidra til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt.
- FOKUS prioriterer følgende temaområder: Kvinner og klima, kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter, vold mot kvinner, kvinner, fred og sikkerhet, kvinners politiske deltakelse og rettigheter og kvinners økonomiske deltakelse og rettigheter.
- FOKUS består av 64 organisasjoner. Det omfatter ulike typer kvinneorganisasjoner, diasporaorganisasjoner og kvinneutvalg i politiske partier, fagforbund og solidaritets- og bistandsorganisasjoner.
- FOKUS er nasjonalkomiteé for FNs kvinneorganisasjon UN Women.
- FOKUS ble formelt etablert i 1995 av 41 kvinneorganisasjoner i Norge, men opprinnelsen går tilbake til 1989 da kvinne-organisasjonene innledet et samarbeid rundt TV-aksjonen «Kvinner i den 3. verden». Med midler fra TV-aksjonen ble det opprettet et sekretariat som formidlet støtte til kvinneorganisasjoner i Norge som drev prosjektvirksomhet i samarbeid med søsterorganisasjoner i Sør.
- I 2005 fikk FOKUS igjen tildelt TV-aksjonen («Drømme-fanger»), denne gangen med tema vold mot kvinner
- FOKUS' arbeid har basis i kvinneorganisasjoner i Norge sin kunnskap, arbeidsmetoder og mål. Dette grunnlaget brukes til å bygge partnerskap med søsterorganisasjoner internasjonalt og i land i Sør for å realisere kvinners rettigheter og bedre kvinners levekår. Dette er vårt bidrag til utvikling.
- Hennes Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit er beskytter for FOKUS.

Få gratis papirabonnement

Send navn og adresse til fokus@fokuskvinner.no

Photo: Trocaire/Flickr CC

